

НОРМА МАСЛАХАТЧИ

СОЛИҚЛАР БУХГАЛТЕРИЯ ҲУҚУҚ

2005 йил июлдан чиқа бошлаган

«СБХ» газетаси билан биргаликда тарқатилади.

ОЛИЙ МАЖЛИС ҚОНУНЧИЛИК ПАЛАТАСИДА

25–26 май кунлари Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг 2008 йилги ва 2009 йилнинг биринчи чорагидаги ижроси тўғрисидаги ҳисоботлар билан Бош вазирнинг биринчи ўринбосари – молия вазири Р.Азимов сўзга чиқди. Ушбу масала юзасидан Қонунчилик палатаси Бюджет ва иқтисодий ислохотлар қўмитасининг раиси А.Аҳадов кўшимча маъруза қилди.

Таъкидландики, жаҳон молиявий-иқтисодий инқирозининг салбий оқибатларига қарамай, мамлакатимизнинг бош молиявий ҳужжати ҳисобот даврида илгари Олий Мажлис томонидан тасдиқланган кўрсаткичларга мувофиқ ижро этилди. Бюджет жараёнида асосий эътибор мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурининг Президент Ислам Каримов томонидан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисларида белгилаб берилган энг муҳим устуворликларни амалга оширишга қаратилди. Мамлакатда қабул қилинган Инқирозга қарши чоралар дастурининг ва унда назарда тутилган чора-тадбирларнинг изчил амалга оширилиши натижасида ялпи ички маҳсулот, sanoat, қишлоқ хўжалиги маҳсулоти, истеъмол товарлари ишлаб чиқариш, қурилиш ишлари, транспортда ташишлар, савдо ва хизматлар кўрсатиш ҳажмлари ўсди, янги иш ўринлари яратилди.

Иқтисодиётнинг базавий тармоқларида модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш жараёнларининг кучайтирилганлиги, сифатли ва рақобатбардор товарлар ишлаб чиқаришни таъминлайдиган замонавий ва мослашувчан минитехнологияларнинг жорий этилганлиги, ишлаб чиқариш харажатлари ва маҳсулот таннархи, шу жумладан технология жараёнларини оқилона ташкил этиш, ишлаб чиқаришда материал ва энергия сарфи ҳамда бошқа харажатларни камайтириш ҳисобига пасайтирилганлиги, мослашувчан нарх сиёсати амалга оширилганлиги жаҳон молиявий-иқтисодий инқирозининг салбий оқибатларини бартараф этишда ҳал қилувчи омиллар бўлди.

Савол-жавоблардан кейин ҳисоботларнинг батафсил муҳокама этилиши жараёнида барча сиёсий партиялар фракцияларининг вакиллари сўзга чиқдилар. Депутатлар жаҳон молиявий-иқтисодий инқирозининг мураккаб шароитларида мамлакатимизнинг Давлат бюджетини ижро этиш юзасидан Вазирлар Маҳкамаси талай ишларни амалга оширганлигини қайд этиб ўтдилар. Хусусан, ҳукумат аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлаш, соғлиқни сақлаш, таълим, маданият ва бошқа муҳим соҳаларни ўз вақтида молиялаштириш масалаларига катта эътибор қаратаётганлиги таъкидлаб ўтилди.

Муҳокама пайтида билдирилган фикрларни ҳисобга олган ҳолда Қонунчилик палатаси Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг 2008 йилги ва 2009 йилнинг биринчи чорагидаги ижроси тўғрисидаги ҳисоботларни тасдиқлади ҳамда тегишли қарорлар қабул қилди.

Шунингдек, депутатлар «Қимматли қоғозлар бозори тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни қабул қилинганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартишлар киритиш ҳақида»ги, «Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги қонун лойиҳаларини кўриб чиқдилар. Мазкур ҳужжатлар моддама-модда муҳокама қилинганидан кейин депутатлар киритган таклифларни ҳисобга олган ҳолда қабул қилинди.

Мажлисида яна бошқа бир қатор қонун ҳужжатлари кўриб чиқилди.

ЎЗА материали асосида тайёрланди.

ЯНГИ ҲУЖЖАТЛАРНИ ТАҚДИМ ЭТАМИЗ

ТАДБИРКОРЛИКНИ ҚўЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ йўлида

Президентнинг «Тадбиркорлик фаолиятини янада қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида» қарори (2009 йил 15 майдаги ПҚ-1112-сон) билан 2009 йил 1 июндан бошлаб кадастр ҳужжатларини расмийлаштириш бўйича хизмат кўрсатиш тарифлари пасайтирилди. Ер ресурслари, геодезия, картография ва давлат кадастри давлат қўмитасига бир ой муддатда, бино майдони ўлчамига, унинг неча қаватлилиги, ер участкаси майдони ва унда объектлар мавжудлигига қараб ишларнинг ҳар бир тури бўйича кадастр ҳужжатларини расмийлаштириш хизматларига белгиланган тартибда қайд этилган тарифларни тасдиқлаш юкланди. Шунингдек 2009 йил 1 июндан бошлаб: тадбиркорлик объектларининг архитектура-режалаштириш топшириқларини ишлаб чиқиш ва уларнинг лойиҳа ҳужжатларини экспертизадан ўтказиш қиймати; тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи юридик ва жисмоний шахсларни давлат рўйхатидан ўтказиш учун бож ҳақи – энг кам иш ҳақи миқдорининг 5 баробаридан 2 баробари миқдоригача; тадбиркорлик субъектлари томонидан банкларда ҳисобрақамларини очиш учун тўловлар – энг кам иш ҳақи миқдорининг 1 баробаридан 0,5 баробари миқдоригача, қишлоқ жойларда эса – энг кам иш ҳақининг 0,1 баробари миқдоригача пасайтирилди.

Белгиланишича, кичик корхона ўз уйларида ишлаётган (касаначилик билан шуғулланаётган) фуқаролар билан, қонун ҳужжатларида белгиланган ходимлар сонининг чекланган нормативидан кўпи билан 30 фоиз ошган миқдорда меҳнат шартномалари тузганда, кичик корхоналар учун назарда тутилган кафолатлар, имтиёзлар ва преференциялар мазкур корхона учун сақланиб қолади (ПҚ-1112-сон қарор ва унга шарҳ «Норма маслаҳатчи»нинг 22 (203)-сонида чоп этилган).

БОЛАЛАР БОҒЧАСИГА ЮРИДИК ШАХС МАҚОМИ БЕРИЛАДИ

Вазирлар Маҳкамасининг 2009 йил 18 майдаги «Халқ таълими муассасалари харажатларини молиялаштириш механизмини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида» 139-сон қарори билан маҳаллий бюджетлардан молиялаштириладиган мактабгача таълим муассасаларига, уларда бухгалтер лавозимини киритган ҳолда, босқичма-босқич юридик шахс мақоми берилиши тўғрисида қарор қабул қилинди.

Уларнинг мудирлари ва бухгалтерлари ҳудудий молия органларининг халқ таълими муассасаларини молиялаштириш бўлимлари билан биргаликда қуйидаги функцияларни амалга оширадилар: педагог ходимларни тарификациялашни ҳисобга олган ҳолда мактабгача таълим муассасаларининг харажатлар сметасини ва штатлар жадвалини тузиш; Молия вазирлиги Фазначилигининг ҳудудий

бўлимлари орқали харажатлар сметасини, шу жумладан товарлар (ишлар, хизматлар) етказиб бериш юзасидан шартномаларни ижро этиш ва тузиш; ўз вақтида жорий тўловларни амалга ошириш, иш ҳақи, нафақалар ва уларга тенглаштирилган тўловларни ҳисоблаб чиқиш ва тўлаш; тасдиқланган штатларга, сметаларга ва молия интизомига қонун ҳужжатларига мувофиқ қатъий риоя қилинишини таъминлаш.

ИННОВАЦИЯ УЧУН ГРАНТЛАР

Вазирлар Маҳкамасининг «Инновацион лойиҳаларни ишлаб чиқаришга татбиқ этишни рағбатлантиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» қарори (2009 йил 20 майдаги 144-сон) («Норма маслаҳатчи»да чоп этилади) билан инновацион лойиҳаларни ишлаб чиқувчиларга, шунингдек Инновацион ғоялар, технологиялар ва лойиҳалар Республика ярмаркаси яқунларига кўра инновацион ишланмаларни татбиқ этаётган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига грант сифатида 400 млн сўм миқдорига маблағ ажратиш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Белгиланишича, инновацион ишланмаларни тугаллашга, тажриба sanoat намуналарини яратишга, дастлабки лойиҳаларни амалга оширишга, шунингдек уларни давлат бюджетидан молиялаштириладиган ташкилотларга татбиқ этишга грант маблағлари ажратиш молиялаштириш шартларида амалга оширилади; инновацион ишланмаларни кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига тижорат сифатида татбиқ этиш эса татбиқ этиш қийматининг 70 фоизидан кўп бўлмаган миқдорда қўшимча молиялаштириш шартларида амалга оширилади.

Ҳар бир аниқ ҳолатда грант ажратиш шартлари Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Фан ва технологияларни ривожлантиришни мувофиқлаштириш қўмитаси (грант берувчи) билан инновацион лойиҳалар ишлаб чиқувчилар ҳамда инновацион лойиҳаларни татбиқ этаётган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари ўртасида тузиладиган битимларда белгиланади. Грант олиш учун илгари суриллаётган инновацион ишланмалар учун амалий фаолиятда улардан фойдаланиш хавфсизлигини тасдиқлайдиган ҳужжатлар мавжуд бўлиши керак.

ТИББИЁТ МАРКАЗЛАРИ УЧУН НИЗОМ

Вазирлар Маҳкамасининг 2009 йил 21 майдаги «Республика ихтисослаштирилган илмий-амалий тиббиёт марказлари фаолиятини ташкил этиш масалалари тўғрисида» 145-сон қарори билан акушерлик ва гинекология; педиатрия; терапия ва тиббий реабилитация; дерматология ва венерология; фтизиатрия ва пульмонология; эндокринология илмий-амалий тиббиёт марказлари тўғрисидаги низомлар ҳамда уларнинг тузилмалари тасдиқланди. Ушбу марказлар аҳолига пулли асосда диагностика ва даволаш сифати стандартларига риоя қилган ҳолда юқори малакали ихтисослаштирилган тиббий ёрдам кўрсатишлари шарт. Уларга давлат бюджети маблағлари ҳисобидан имтиёзга эга бўлган шахсларга ордерлар бериш, уларни даволашга ётқизиш ва даволаш ҳақини тўлаш тартиби; шошилинч тиббий ёрдамга муҳтож бўлган беморларни даволашга ётқизиш ҳамда ВМнинг 2004 йил 8 июндаги 264-сон қароридан назарда тутилган бошқа меъёрлар татбиқ этилади.

Меъерий-ҳуқуқий ҳужжатларнинг қисқача шарҳлари 2009 йил 16 майдан 22 майгача бўлган давр учун «Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами»нинг 21-сон асосида тайёрланди.

Мазкур ва бошқа ҳужжатларнинг тўлиқ матни билан www.pqta.uz сайтидаги эркин кириладиган «Қонунчиликдаги янгиликлар» рукнида танишиб чиқишингиз мумкин.

Йўриқнома янгиланди

Монополиядан чиқариш, рақобат ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитасининг қарори (АВ томонидан 2009 йил 18 майда 887-2-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан 1999 йил 3 февралдаги 887-сон Тугатилаётган корхонанинг мол-мулки ва мажбуриятларини инвентарлашни ташкил этиш ва қийматини аниқлаш бўйича йўриқномага ўзгартишлар киритилди. Ҳужжат матнидаги «ишончли шахс» сўзлари «тугатиш бошқарувчиси» сўзлари билан алмаштирилди. Инвентарлаш комиссиясини ташкил этиш тартиби ва унинг таркибига ҳам ўзгартишлар киритилди. 2009 йил 28 майдан кучга кирди.

Қурилиш устидан МОНИТОРИНГ ЮРИТИЛАДИ

Давлат архитектура ва қурилиш қўмитасининг қарори (АВ томонидан 2009 йил 22 майда 1959-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Марказлаштирилган манбалар ҳисобидан молиялаштириладиган объектлар бўйича қурилиш муддатлари ва шартнома мажбуриятларига риоя этилиши устидан мониторинг юритиш тартиби тўғрисидаги низом тасдиқланди. Мониторинг юритиш марказлаштирилган манбалар ҳисобидан молиялаштириладиган объектлар бўйича ўтказилган танлов савдолари натижаларига кўра тузилган шартнома шартларининг буюртмачилар ва пудратчилар томонидан бажарилишини назорат қилиш мақсадида олиб борилади. Уни юритиш янги қурилиш, корхоналарни кенгайтириш, реконструкция қилиш, замонавийлаштириш ва техника билан қайта жиҳозлаш, объектларни капитал таъмирлаш юзасидан ўтказилган танлов савдолари натижаларига кўра тузилган шартномалар бўйича ҳар ойда амалга оширилади.

2009 йил 1 июндан кучга киради.

УШБУ
СОҒИДА

1-бет
Қонун ҳужжатларига қисқа шарҳлар

2-бет
Касаба уюшмалари - ходимлар манфаатига

5-6-бетлар
Маслаҳатни юрист беради

7-8-бетлар
Янги қонун ҳужжатлари

\$1 = 1466,60 сўм

€1 = 2061,31

£1 = 2338,05 сўм

¥10 = 154,93 сўм

INTER PRESS
www.interpress.uz

INTER-PRESS
АХБОРОТ АГЕНТЛИГИ

Bella Terra • Baby Terra • Jannat Makon • 7 дней • Burda • Cosmopolitan • Forbes • Домовой • Glamour • OOPS! • Автомир
Аргументы и Факты • Verena • Вокруг света Вокруг смеха • Все звезды • За рулем • Здоровье • Итоги
• Караван Историй • Клаксон • Коммерсантъ • Крестьянка • Лиза • Огонек • Отдохни! • Совершенно секретно

ОБУНА-2009
ГАЗЕТАЛАР, ЖУРНАЛЛАР, КИТОВЛАР

119-0000
155-0955
Тошкент ш., Навоий кўч., 13

ЎЗБЕКИСТОН ҚОНУНЧИЛИГИДАГИ ЯНГИЛИКЛАР

• ИДОРАВИЙ-МЕЪЕРИЙ ҲУЖЖАТ:

– ЎзР молия вазирининг «Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (6-сонли БҲМС) «Ижара ҳисоби»ни тасдиқлаш тўғрисида»ги буйруғи.

• **МЕЪЕРИЙ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАРНИ ДАВЛАТ РЎЙХАТИДАН ЎТКАЗИШ ҲОЛАТИ ТЎҒРИСИДА 2009 ЙИЛ 11 АПРЕЛДАН 17 АПРЕЛГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ.**

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МОЛИЯ ВАЗИРИНИНГ
БУЙРУҒИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИНИНГ МИЛЛИЙ СТАНДАРТИ (6-СОНЛИ БҲМС) «ИЖАРА ҲИСОБИ»НИ ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА*

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2009 йил
24 апрелда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 1946.

(«Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами», 2009 йил, 17-сон, 220-модда)

«Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиснинг ахборотномаси, 1996 йил, 9-сон, 142-модда) 5-моддасига асосан ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1992 йил 23 ноябрдаги 553-сонли қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги тўғрисидаги низомга мувофиқ **буюраман:**

1. Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (6-сонли БҲМС) «Ижара ҳисоби» иловага мувофиқ тасдиқлансин.

2. Ўзбекистон Республикаси молия вазирининг 2004 йил

12 майдаги 75-сонли «Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (6-сонли БҲМС) «Ижара ҳисоби»ни тасдиқлаш тўғрисида»ги буйруғи (2004 йил 22 июнь, рўйхат рақами 1374 — Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 йил, 25-сон, 292-модда) ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

3. Мазкур буйруқ Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида давлат рўйхатидан ўтказилган кундан бошлаб ўн кун ўтгандан кейин кучга киради.

Молия вазири
Р.АЗИМОВ.

Тошкент ш.,
2009 йил 6 апрель
41-сон.

*2009 йил 4 майдан кучга киради.

Молия вазирининг
2009 йил 6 апрелдаги 41-сонли буйруғи билан
ТАСДИҚЛАНГАН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИНИНГ МИЛЛИЙ СТАНДАРТИ (6-СОНЛИ БҲМС) «ИЖАРА ҲИСОБИ»

Мазкур Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (БҲМС) «Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Қонунига (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиснинг ахборотномаси, 1996 йил, 9-сон, 142-модда), «Лизинг тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Қонунига (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиснинг ахборотномаси, 1999 йил, 5-сон, 108-модда, Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2003 йил, 3-сон, 63-модда) асосан, Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодексига (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2007 йил, 52-сон) мувофиқ ишлаб чиқилган ва Ўзбекистон Республикасида бухгалтерия ҳисобини меъерий тартибга солиш тизимининг элементи ҳисобланади.

§ 1. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1. Мазкур БҲМСнинг мақсади бўлиб, ижара операцияларини бухгалтерия ҳисобида ва молиявий ҳисоботларда акс эттиришнинг ягона услубий асосини белгилаш ҳисобланади.

2. Мазкур БҲМС қуйидаги объектлар ва операцияларга қўлланилмайди:

а) табиат ресурслари, шу жумладан нефть, табиий газ ва бошқа қайта тикланмайдиган ресурсларни қидирув ва фойдаланиш билан боғлиқ бўлган ижара келишувлари;

б) интеллектуал мулк объектлари бўйича лицензия келишувлари.

§ 2. МАЗКУР БҲМСДА Қўлланиладиган асосий атамалар

3. **Ижара** — келишувга биноан бир томон (ижарага бе-

рувчи) бошқа томонга (ижарага олувчига) ҳақ эвазига вақтинчалик эгалик қилиш ва фойдаланиш ёки келишилган муддат давомида мулкдан фойдаланиш ҳуқуқини беришдир.

4. Ижара субъектлари бўлиб қуйидагилар ҳисобланади:

а) **ижарага берувчи** — мулкнинг эгаси ёки қонунчиликка мувофиқ ёки мулкдор томонидан мулкни ижарага бериш учун ваколатланган шахслар;

б) **ижарага олувчи (ижарачи)** — ижара шартномаси асосида мулкни ижарага олувчи юридик ва жисмоний шахслар.

5. Мазкур БҲМС мақсадларига кўра ижара қуйидагиларга ажратилади:

а) молиявий ижара (лизингни қамраб олган ҳолда);

б) оператив ижара.

6. **Молиявий ижара** — мулкни (молиявий ижара объектини) шартномага биноан ўн икки ойдан ортиқ муддатга эгалик қилиш ва фойдаланиш ҳуқуқини беришда юзага келадиган ижаравий муносабатлар. Бунда молиявий ижара шартномаси қуйидаги шартлардан бирига жавоб бериши керак:

молиявий ижара шартномасининг муддати тугагач, молиявий ижара объекти ижарага олувчининг мулки бўлиб ўтиши;

молиявий ижара шартномасининг муддати молиявий ижара объекти хизмат муддатининг 80 фоизидан ортиқ бўлса ёки молиявий ижара объектининг молиявий ижара шартномаси тугаганидан кейинги қолдиқ қиймати унинг бошланғич қийматининг 20 фоизидан камроғини ташкил қилиши;

молиявий ижара шартномасининг муддати тугагач, ижарага олувчи молиявий ижара объектини ушбу ҳуқуқ сотилиш кундаги бозор қийматидан анча паст нархда сотиб олиш ҳуқуқига эга бўлиши ва бунда ижара муддатининг бошида ушбу ҳуқуқнинг сотилишига асосланган ишончининг мавжуд бўлиши;

молиявий ижара шартномаси амал қиладиган давр учун ижара тўловларининг дисконтланган жорий қиймати, молиявий ижара объектини ижарага бериш пайтидаги жорий қийматининг 90 фоизидан ортиқ бўлиши.

7. Оператив ижара — молиявий ижара шартномаси ҳисобланмайдиган мулк ижараси шартномасига биноан мулкни вақтинчалик эгалик қилишга ва фойдаланишга ёки фойдаланишга бериш.

8. Лизинг — молиявий ижара муносабатларининг алоҳида тури бўлиб, унда бир тараф (лизингга берувчи) иккинчи тарафнинг (лизингга олувчининг) топшириғига биноан учинчи тарафдан (сотувчидан) лизинг шартномасида шартлашилган мол-мулкни (лизинг объектини) сотиб олади ва уни шу шартномада белгиланган шартларда ҳақ эвазига эгалик қилиш ва фойдаланиш учун лизингга олувчига ўн икки ойдан ортиқ муддатга беради. Бунда лизинг шартномаси мазкур БҲМСнинг 6-бандида келтирилган шартлардан бирига жавоб бериши керак.

9. Лизинг субъектлари бўлиб қуйидагилар ҳисобланади:

а) лизингга берувчи — лизинг шартномаси бўйича лизингга олувчига келгусида бериш мақсадида лизинг объектини мулк қилиб сотиб олувчи шахс;

б) лизингга олувчи — эгалик қилиш ва фойдаланиш учун лизинг шартномаси бўйича лизинг объектини олаётган шахс;

в) сотувчи — лизингга берувчига лизинг объектини сотаётган шахс.

10. Ижара (лизинг) объектлари — истеъмол қилинмайдиган ҳар қандай буюмлар, шу жумладан корхоналар, мулк комплекслар, алоҳида бинолар, иншоотлар, ускуналар, транспорт воситалари ҳамда бошқа кўчар ва кўчмас мулклар (муомаладан чиқарилган ёки муомалада бўлиши чекланган мол-мулклар бундан мустасно).

11. Иккиламчи ижара (иккиламчи лизинг) — ижарачи (лизингга олувчи) ижарага (лизингга) берувчининг розилиги билан, ижарага (лизингга) берувчининг олдида ижара (лизинг) шартномаси юзасидан жавобгарликни сақлаган ҳолда ижарага олинган мулкни (лизинг объектини) бошқа шахсга иккиламчи ижара (иккиламчи лизинг)га топширадиган шартнома муносабати.

12. Ижаранинг (лизингнинг) бошланиш муддати — ижара шартномасининг шартларига мувофиқ ижарачи ижарага олинган ижара объектига эгалик қилиш ва фойдаланиш ёки фойдаланиш ҳуқуқини амалга оширишни бошлаган сана. Бу ижарани (лизингни) дастлабки (бошланғич) тан олиш санаси (яъни ижарани (лизингни) амалга ошириш натижасида тегишли актив ва мажбуриятларнинг тан олинishi).

13. Ижара (лизинг) муддати — бекор қилинмайдиган ижара (лизинг) келишуви амал қиладиган давр, шунингдек ҳар қандай кейинги даврлар бўлиб, бу даврлар мобайнида ижарачи (лизингга олувчи) ижара (лизинг) шартномаси тузилганда айтиб ўтилгандек, мазкур келишувни узайтириши мумкин.

14. Ижара (лизинг) тўлови — тузилган ижара (лизинг) шартномаси асосида ижарачи (лизингга олувчи) томонидан ижарага (лизингга) берувчига тўлаб берадиган сумма.

15. Ижарага (лизингга) берувчининг фоизли даромади — ижара (лизинг) тўловлари билан қопланадиган лизинг объекти қиймати ўртасидаги фарқ сифатида аниқланадиган, ижара (лизинг) тўловларининг қисмидир.

16. Ижара (лизинг) объектларининг жорий қиймати — ижара (лизинг) объектининг муайян бир санадаги бозор баҳолари бўйича қиймати ёки мазкур ижара (лизинг) объектини сотиб олиш учун ёки ушбу битимни амалга оширишни хоҳловчи бир-бирига боғлиқ бўлмаган хабардор томонлар ўртасидаги мажбуриятни бажариш учун етарли бўлган сумма.

17. Кафолатланган қолдиқ қиймат — ижара (лизинг) шартномасининг бошланишида аниқланган ижара (лизинг) объекти қийматининг бир қисми бўлиб, ижарачи (лизингга олувчи) томонидан ёки унга боғлиқ учинчи тараф томонидан кафолатланади (мажбурият сифатида беркитилади).

18. Кафолатланмаган қолдиқ қиймат — ижара (ли-

зинг) объекти қийматининг бир қисми бўлиб, (ижара (лизинг) шартномасининг бошланишида аниқланган), унинг сотилишини ижарага берувчи (лизингга берувчи) кафолатламайди ёки у ижарага берувчи (лизингга берувчи) билан боғлиқ тараф томонидангина кафолатланади.

19. Минимал ижара (лизинг) тўловлари — ижарачи (лизингга олувчи) томонидан ижара муддати давомида тўланадиган ижара (лизинг) тўловлари ва ижара (лизинг) объектининг кафолатланган қолдиқ қиймати суммаси.

20. Дисконтлаш — келажакда аниқ бир вақтда олинishi кутилаётган пул маблағларининг жорий эквивалентини аниқлаш.

21. Дисконт ставкаси — турли хил вақтдаги даврларга тегишли бўлган пул маблағлари суммасини бир пайтга келтириш учун фойдаланадиган ставка.

22. Минимал ижара (лизинг) тўловларининг дисконтланган қиймати — ижара (лизинг) шартномасида кўзда тутилган фоиз ставкаси ёки қарз капиталининг ўсиб борувчи фоиз ставкасига тенг дисконт ставкаси бўйича тузилган ижара (лизинг) муддатининг бошланишидаги минимал ижара (лизинг) тўловларининг жорий қиймати.

23. Ижара (лизинг) шартномасида кўзда тутилган фоиз ставкаси — ижара (лизинг) муддатининг бошланишида ижара (лизинг) объектининг жорий қиймати билан минимал ижара (лизинг) тўловлари ва кафолатланмаган қолдиқ қиймати суммаси йиғиндисининг дисконтланган қийматининг тенг бўлишини таъминлайдиган дисконт ставкасидир.

24. Қарз капиталининг ўсиб борувчи фоиз ставкаси — бу худди шундай ижара (лизинг) шартномаси учун ижарачи (лизингга олувчи) тўлаши лозим бўлган фоиз ставкаси ёки (агар ушбу кўрсаткични аниқлаш имкони бўлмаса) ижарачи (лизингга олувчи) ижара (лизинг) муддати бошланишида мол-мулкни (худди шундай муддатга ва шунга ўхшаш таъминот билан) сотиб олиш учун зарур бўлган маблағларни қарзга олишда қабул қиладиган ставка ёки агарда уларни аниқлаш имконияти бўлмаса, ижара (лизинг) муддатининг бошланишидаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг расмий қайта молиялаштириш ставкаси.

§ 3. МОЛИЯВИЙ ИЖАРА ҲИСОБИ

25. Молиявий ижарада молиявий ижара объектига эгалик қилиш ва фойдаланиш ҳуқуқи билан боғлиқ барча рисклар ижарачига (лизингга олувчига) ўтказилади. Бунда, лизинг бўйича ижарага олинган мол-мулкнинг тасодифан нобуд бўлиши ёки тасодифан бузилиши хавфи, агар лизинг шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, лизинг олувчига бу мол-мулкни топшириш пайтида ўтади. Ижарачининг (лизингга олувчининг) бухгалтерия ҳисобида молиявий ижара актив ва мажбурият сифатида молиявий ижара муддати бошланишидаги молиявий ижара объектининг жорий қиймати ёки минимал ижара (лизинг) тўловларининг дисконтланган қиймати бўйича, агар у паст бўлса, тан олинishi лозим.

26. Агар ижарачи (лизингга олувчи) ижара (лизинг) объектини уни сотиб олиш санасидаги жорий қийматидан паст нархда сотиб олмоқчи бўлган ҳолларда, минимал ижара (лизинг) тўловлари барча ижара (лизинг) муддати давомидаги ижара (лизинг) тўловлари ва ижара (лизинг) шартномасида кўзда тутилган ижара (лизинг) объектини сотиб олиш суммасидан ташкил топади.

27. Минимал ижара (лизинг) тўловларининг дисконтланган қийматини ҳисоблашда дисконтлайдиган омил бўлиб молиявий ижара шартномасида кўзда тутилган фоиз ставкаси ҳисобланади, агарда уни аниқлаш имконияти бўлса, акс ҳолда ижарачининг (лизингга олувчининг) қарз капитали бўйича ўсиб борувчи фоиз ставкасидан фойдаланилади.

28. Молиявий ижарада, ижара (лизинг) тўловлари ижарага берувчи (лизингга берувчи)га молиявий ижара объекти қийматининг ижарачи (лизингга олувчи) томонидан қоплашидан, ҳамда ижарага берувчи (лизингга берувчи)нинг фоизли даромадидан иборат бўлади.

29. Молиявий ижара муддатининг бошланиш пайтида ижарачи (лизингга олувчи) ва ижарага берувчи (лизингга берувчи) ижара (лизинг) тўловларини тўлаш жадвалини (тартибини) келишиб олади ва унда ижарага (лизингга) берувчининг фоизли даромади, молиявий ижара объектининг қийматини қоплаш бўйича мажбуриятлар ва уларнинг молиявий ижара муддати давомида тақсимланиши кўрсатилади.

30. Молиявий ижара бўйича фоизлар молиявий ижара шартномаси муддати давомида даврлар бўйича тақсимланган бўлиши ва ҳар бир даврда қопланмаган мажбуриятлар қолдигига доимий фоиз ставкасини ўрнатиш мақсадида ижара (лизинг) тўловларини тўлаш жадвали (тартиби)да акс эттирилиши керак.

31. Ижарачи (лизингга олувчи) томонидан амалга оширилган молиявий ижара объектини сотиб олиш, етказиб бериш ёки белгиланган мақсадда фойдаланиш учун яроқли ҳолга келтириш билан боғлиқ харажатлар молиявий ижара объектининг қийматига қўшилади.

32. Ижарачининг (лизингга олувчининг) молиявий ижара объектини яхшилаш (ободонлаштириш, қўшимча қуриш, қўшимча асбоб-ускуналар билан таъминлаш, реконструкция, модернизация қилиш, техник қайта қурулантириш ва шунга ўхшаш бошқа) харажатлари молиявий ижара объекти қийматини кўпайтирувчи капитал қўйилмалар сифатида акс эттирилади.

Корхонани ижарага олиш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, корхонани ижарага олувчи ижарага берувчининг рухсатидан қатъи назар, ижарага олинган мол-мулкни ажратиб бўлмайдиган тарзда яхшилаш қийматини олишга ҳақли.

Агар молиявий ижара объекти, ижарага (лизингга) берувчининг рухсати билан яхшилланган бўлса, шартноманинг амал қилиш муддати тугагандан сўнг ёки шартнома бекор қилинган, ижарачи (лизингга олувчи) ана шу мақсад йўлида сарфлаган барча харажатларининг қопланишини талаб қилиш ҳуқуқига эга, агарда молиявий ижара шартномасида ўзгача шартлар кўзда тутилмаган бўлса.

Ижарага (лизингга) берувчининг рухсатисиз амалга оширилган молиявий ижара объектини яхшилашга сарфланган маблағлар (қўйилмалар) ва уларни молиявий ижара объектига зарар етказмаган ҳолда ажратиб олиш имконияти бўлмаса, молиявий ижара шартномасининг амал қилиш муддати тугагач ёки шартнома бекор қилинган, улар ижарага (лизингга) берувчига текинга ўтади, агарда молиявий ижара шартномасида ўзгача шартлар кўзда тутилмаган бўлса. Бироқ, агарда уларни молиявий ижара объектига зарар етказмаган ҳолда ажратиб олиш мумкин бўлса ва агар ижарага (лизингга) берувчи уларнинг қийматини тўлашга рози бўлмаса, бундай ҳолларда ижарачи (лизингга олувчи) уларни ажратиб олиши мумкин.

33. Молиявий ижарада ҳар бир ҳисобот даври учун молиявий ижара объекти бўйича амортизация ажратмаси каби харажатлар юзага келади. Молиявий ижара объектлари бўйича амортизацияни ҳисоблаш ижарачи (лизингга олувчи) томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг 2003 йил 9 октябрдаги 114-сонли буйруғи билан тасдиқланган Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (5-сонли БҲМС) «Асосий воситалар»га (2004 йил 20 январь, рўйхат рақами 1299 — Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 йил, 3-сон, 35-модда) мувофиқ амалга оширилади.

34. Ижарачи (лизингга олувчи) молиявий ижара шартномаси муддати тугагандан кейин молиявий ижара объектига мулкӣ эгаллик қилиш ҳуқуқини олишига ишончи бўлмаса, у ҳолда у қуйидагилардан қайси бири қисқалигидан келиб чиқиб: молиявий ижара шартномаси муддати давомида ёки молиявий ижара объектининг хизмат қилиш муддати давомида тўлиқ амортизация қилиши мумкин.

35. Ижарачининг (лизингга олувчининг) аниқ бир даврдаги молиявий ижара объекти бўйича амортизация ажратмаси ва молиявий харажатлари (молиявий ижара бўйича фоизлари) суммаси мазкур даврда тўланиши лозим бўлган ижара (лизинг) тўловлари суммасига тенг бўлмаслиги мумкин.

36. Молиявий ижара объектини ҳар йили қайта баҳолаш ижарачи (лизингга олувчи) томонидан қонунчиликда ўрнатилган тартибда амалга оширилади.

37. Молиявий ижара шартномаси тугатилганда ижарачи (лизингга олувчи) томонидан молиявий ижара объектини қайтариш муносабати билан балансдан чиқариш, молиявий ижара шартномасига мувофиқ молиявий ижара тўхтатилган санадаги молиявий ижара объектининг қопланмаган қиймати суммаси бўйича амалга оширилади.

Молиявий ижара объектининг чиқиб кетишидан молиявий натижа (фойда ёки зарар) молиявий ижара объектининг қолдиқ (баланс) қиймати билан ижара (лизинг) тўловлари жадвали (тартиби) бўйича қолган қарз ўртасидаги фарқ сифатида молиявий ижара объектининг чиқиб кетиши би-

лан боғлиқ бўлган харажатлар суммасини ҳисобга олган ҳолда аниқланади.

Молиявий ижара объектининг чиқиб кетишидан молиявий натижа (фойда ёки зарар)ни аниқлаганда, олдинги қайта баҳолашлардаги молиявий ижара объекти қийматининг кўпайган қолдиқ суммаси, яъни олдинги баҳолашлардаги қийматининг кўпайиш суммасининг олдинги баҳолашлардаги қийматининг камайиш суммасидан ортган қисми молиявий ижара объектининг чиқиб кетишидан кўрилган даромад таркибига қўшилади ва бир вақтнинг ўзида «Мулкни қайта баҳолаш бўйича тузатишлар» счёти бўйича резерв капитални камайтиради.

38. Ижарага (лизингга) берувчининг бухгалтерия ҳисобида молиявий ижара актив (дебиторлик қарзи) сифатида молиявий ижара муддати бошланишидаги молиявий ижара объектининг жорий қиймати ёки минимал ижара (лизинг) тўловларининг дисконтланган қиймати бўйича, агар у паст бўлса, тан олинади лозим.

39. Ижарага (лизингга) берувчининг фоизли даромади молиявий ижара шартномаси муддати давомида даврлар бўйича тақсимланган бўлиши ва молиявий ижара шартномасининг ҳар бир даврида қопланмаган мажбуриятлар қолдигига доимий фоиз ставкасини ўрнатиш мақсадида ижара (лизинг) тўловларини тўлаш жадвали (тартиби)да акс эттирилиши керак.

40. Ижарага (лизингга) берувчи томонидан амалга оширилган ва молиявий ижара шартномасига мувофиқ ижарачи (лизингга олувчи) томонидан қопланадиган молиявий ижара объектини етказиб бериш ва белгиланган мақсадда фойдаланиш учун уни яроқли ҳолга келтириш билан боғлиқ бўлган харажатлар молиявий ижара объектининг қийматига қўшилади. Бунда, агар молиявий ижара шартномасига мувофиқ юқоридаги харажатлар ижарачи (лизингга олувчи) томонидан қопланмайдиган бўлса, улар юзага келган пайтдаги тегишли ҳисобот даври харажатлари сифатида тан олинади.

41. Молиявий ижара объектини бериш (олиш) пайтида ижарага (лизингга) берувчининг фоизли даромади (ижарачининг (лизингга олувчининг) молиявий ижара фоизи бўйича харажатлари) бухгалтерия ҳисобида акс эттирилмайди.

Бунда ижарага (лизингга) берувчининг фоизли даромади ва ижарачининг (лизингга олувчининг) молиявий ижара фоизи бўйича харажатлари, пулни тўлаш ва келиб тушишидан қатъи назар, тегишли ҳисобот даврларида ижара (лизинг) тўловларини тўлаш жадвали (тартиби)га мувофиқ ҳисобланади.

42. Молиявий ижара объектлари берилётганда, ижарага (лизингга) берувчининг бухгалтерия ҳисобида актив (дебиторлик қарзи) сифатида тан олинадиган қиймат билан унинг бошланғич қиймати (агар берилётган объект ишлатилмаган бўлса) ёки қолдиқ қиймати (агар объект берилишига қадар ишлатилган бўлса) ўртасидаги фарқ, резерв капиталнинг «Мулкни қайта баҳолаш бўйича тузатишлар» счётида қайд қилинган молиявий ижара объектларини қайта баҳолашлар натижасини, яъни мазкур молиявий ижара объектини олдинги баҳолашлардаги қийматининг кўпайиши суммасининг олдинги баҳолашлардаги қийматининг камайиш суммасидан ортган суммасини ҳисобга олган ҳолда, тузатишлар киритилгандан сўнг кечиктирилган даромад (харажат) сифатида акс эттирилади ва ижара (лизинг) тўловларининг ҳисобланишига қараб бир меъёрда (ойма-ой) асосий фаолиятнинг бошқа даромадлари (бошқа операция харажатлари)га олиб борилади.

43. Ижарага берувчи томонидан молиявий ижара шартномаси тугатилганда молиявий ижара объектини кирим қилиш молиявий ижара шартномасига мувофиқ молиявий ижарани тугатиш кунидаги қарздорлик (дебитор қарздорлик) суммаси бўйича амалга оширилади.

44. Лизинг объекти лизингга олувчининг кредити (қарзи) ҳисобидан олинаётган ҳолларда, аниқ бир лизинг объектига нисбатан лизингга берувчининг кредитори ва лизингга олувчи сифатида бир шахс иштирок этишига йўл қўйилмайди.

45. Ижарага берувчи ижара (лизинг) объектини бўлғуси фойдаланувчидан кейинчалик уни жудди шу шахсга ижарага (лизингга) бериш учун сотиб олган ҳолларда, ижарачи ва сотувчи бир шахс бўлишига йўл қўйилади.

§ 4. ОПЕРАТИВ ИЖАРА ҲИСОБИ

46. Оператив ижарада, ижара объектига эгаллик қилиш

билан боғлиқ бўлган барча рисклар ижарачига ўтмайди ва шунинг учун оператив ижара шартномаси бўйича олинган ижара объектлари ижарачининг балансида ҳисобга олинмаслиги лозим.

47. Оператив ижара объекти ижарачи томонидан балансдан ташқари счётларда оператив ижара шартномасида кўрсатилган қийматда, ижарага берувчида эса — асосий воситалар таркибида баланс счётларида ҳисобга олинади.

48. Оператив ижарада ижарачи томонидан ҳисобланган ва тўланадиган ижара тўловлари, уларни фойдаланиш мақсадига қараб маҳсулот (иш, хизмат)ларнинг ишлаб чиқариш таннархига ва (ёки) давр харажатларига олиб борилади.

49. Ижара берувчининг оператив ижара объектларини сақлаб туриш билан боғлиқ харажатлари (амортизация ажратмалари, суғурталаш, капитал ва жорий таъмирлаш, оператив ижара объектлари билан боғлиқ солиқлар ва бошқа харажатлар) ушбу харажатлар юзага келган ҳисобот даврининг жорий харажатлари сифатида тан олинади.

50. Оператив ижарада ҳисобланган ва ижарага берувчи томонидан олинандиган ижара тушумлари даромад сифатида тан олинади.

51. Оператив ижара шартномасида ижара объекти, ижара муддати тугаши ёки тугамасидан, агарда шартномада шартлашилган сотиб олиш нархининг барчаси ижарачи томонидан тўланганда, ижарачининг мулкига ўтиши кўзда тутилиши мумкин.

Агар шартномада ижара объектини сотиб олиш кўзда тутилмаган бўлса, у томонларнинг қўшимча келишуви билан ўрнатилиши мумкин, унда ижара объектдан фойдаланиш учун олдин тўланган тўловлар сотиб олиш баҳосида ҳисобга олинishi ҳақида келишиш ҳуқуқига эга.

Ижара муддатининг тугаши ёки унинг тугагунига қадар шартномада кўзда тутилган сотиб олиш нархини ижарачи томонидан тўлиқ киритилган ҳолда ва ижара объектига эгаллик қилиш ҳуқуқи унга ўтганда, у бухгалтерия ҳисобида ижарачининг мулки сифатида ҳисобга олинishi шарт.

52. Ижарачининг оператив ижара объектини яхшилаш (ободонлаштириш, қўшимча қуриш, қўшимча асбоб-ускуналар ўрнатиш, реконструкция, модернизация қилиш, техник қайта қурилантириш ва бошқа) харажатлари оператив ижара объекти қийматини кўпайтирувчи капитал қуйилмалар сифатида акс эттирилади.

Агар оператив ижара объекти ижарага берувчининг рухсати билан яхшилланган бўлса, оператив ижара шартномасининг амал қилиш муддати тугагандан сўнг ёки оператив ижара шартномаси бекор қилинган, ижарачи ана шу мақсад

йўлида сарфлаган барча харажатларининг қопланишини талаб қилиш ҳуқуқига эга, агарда оператив ижара шартномасида ўзгача шартлар кўзда тутилмаган бўлса.

Ижарага берувчининг рухсатсиз амалга оширилган оператив ижара объектини яхшилашга сарфланган харажатлар (қўйилмалар) ва уларни оператив ижара объектига зарар етказмаган ҳолда ажратиб олиш имкони бўлмаса, оператив ижара шартномасининг амал қилиш муддати тугагач ёки шартнома бекор қилинган, улар ижарага берувчига текинга ўтади, агарда оператив ижара шартномасида ўзгача шартлар кўзда тутилмаган бўлса. Бироқ, агарда уларни оператив ижара объектига зарар етказмаган ҳолда ажратиб олиш мумкин бўлса ва агар ижарага берувчи уларнинг қийматини қоплашга рози бўлмаса, бундай ҳолларда ижарачи уларни ажратиб олиши мумкин.

§ 5. МАЪЛУМОТЛАРНИ ОЧИБ БЕРИШ

53. Молиявий ҳисоботларда ва унга тушунтириш хатида қуйидагилар очиб берилиши лозим:

а) молиявий ҳисоботни тақдим қилиш санасида ижара (лизинг) объектлари ҳисобланган активлар қиймати тўғрисида маълумотлар. Мазкур ижара мулкларини билан боғлиқ бўлган қарздорликларни (дебиторлик ёки кредиторлик) молиявий ва оперативга ажратган ҳолда бошқа қарзлардан алоҳида тан олинishi керак;

б) молиявий ижара бўйича ижара (лизинг) тўловларига тааллуқли мажбуриятларни умумлаштирилган шаклда, уларнинг суммаси ва тўлаш даври тўғрисидаги маълумотларни келтирган ҳолда;

в) салмоқли молиявий чекловлар, молиявий ижарани қайта тиклаш ҳуқуқлари, молиявий ижара объектларини харид қилиш ва молиявий ижара билан боғлиқ бўлган бошқа қутилмаган (тасодифий) ҳолатлар бўйича маълумотлар;

г) ҳар бир молиявий ҳисоботни тузиш санасига ижара (лизинг) тўловларининг қолдиқ суммаси ва ижарага берувчининг (лизингга берувчининг) даромади, ҳамда молиявий ижара объектининг кафолатланган қолдиқ қиймати;

д) молиявий ижара даври учун қопланмаган мажбурият қолдиғига доимий фоиз ставкасини олиш учун ижарага берувчининг (лизингга берувчининг) даромади (молиявий ижара бўйича фоизлар)ни тақсимлашда фойдаланиладиган усул;

е) молиявий ҳисоботни тузиш санасига иккиламчи ижара (иккиламчи лизинг)дан олинishi қутилаётган келгуси ижара (лизинг) тўловлари суммаси тўғрисидаги маълумотлар;

ж) ижара шартномасининг муҳим шартларининг умумий тавсифи.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ ВАЗИРЛИКЛАР, ДАВЛАТ ҚЎМИТАЛАРИ ВА ИДОРАЛАРНИНГ НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАРИНИ ДАВЛАТ РЎЙХАТИДАН ЎТКАЗИШ ҲОЛАТИ ТЎҒРИСИДА 2009 ЙИЛ 11 АПРЕЛДАН 17 АПРЕЛГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТНИ МАЪЛУМ ҚИЛАДИ

1. ДАВЛАТ РЎЙХАТИДАН ЎТКАЗИЛДИ:

1. «Аввал хусусийлаштирилган корхоналар — ягона солиқ тўлови тўловчиларини умумбелгиланган солиқларни тўлашга ўтказиш тартиби тўғрисидаги вақтинчалик низомни тасдиқлаш ҳақида» Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, Давлат солиқ қўмитасининг 2009 йил 10 мартдаги 30, 2009-7-сонли қарори.

2009 йил 14 апрелда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 1939 (2009 йил 24 апрелдан кучга киради).

2. «Соғлиқни сақлаш муассасалари ва корхоналарининг ошхоналари ходимлари учун меҳнатни муҳофаза қилиш қондаларини тасдиқлаш ҳақида» Ўзбекистон Республикаси меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирининг 2009 йил 16 мартдаги 13/Б-сонли буйруғи.

2009 йил 16 апрелда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 1940 (2009 йил 26 апрелдан кучга киради).

3. «Мудофаа мажмуи ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари муассасалари ва ташкилотларининг бюджет харажатлари ва бошқа махфий характерга эга бўлган бюджет харажатларининг газна ижроси тартиби ҳақидаги низомни тасдиқлаш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси молия вазирининг 2008 йил 24 ноябрдаги 110-сонли буйруғи.

2009 йил 16 апрелда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 1941 (2009 йил 26 апрелдан кучга киради).

4. «Қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчилари бирлашмалари (уюшмалари) фаолияти тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида» Ўзбекистон Республикаси Давлат мулки қўмитаси ҳузуридаги Қимматли қоғозлар бозори фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш маркази бош директорининг 2009 йил 18 мартдаги 2009-20-сонли буйруғи.

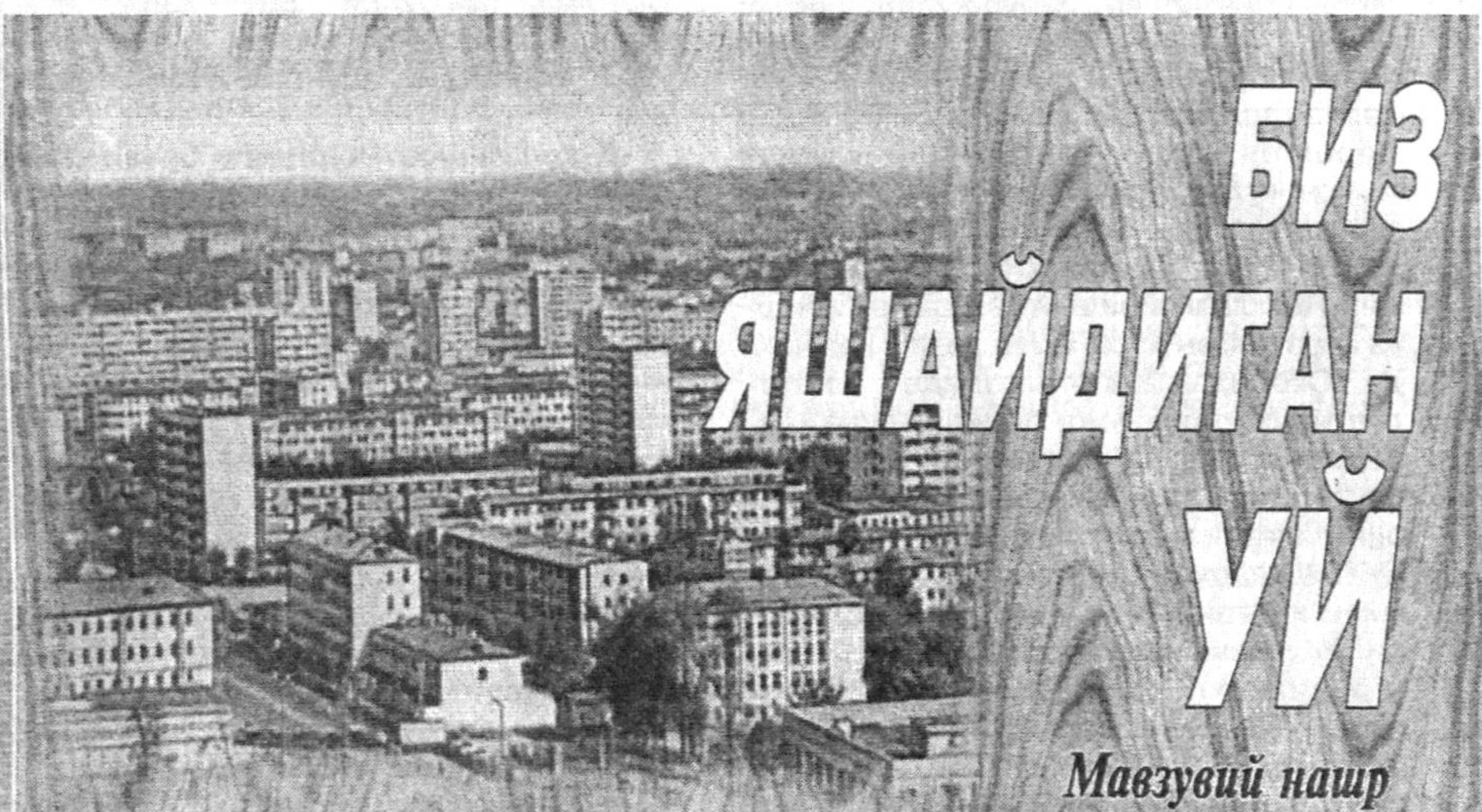
2009 йил 17 апрелда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 1942 (2009 йил 27 апрелдан кучга киради).

5. «Дарсликлар ва ўқув-методик қўлланмалар харид қилиш юзасидан танлов савдолари ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида» Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Ўрта махсус, касб-хунар таълими марказининг 2009 йил 14 апрелдаги 17, 14 Қ/Қ-сонли қарори.

2009 йил 17 апрелда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 1943 (2009 йил 27 апрелдан кучга киради).

Маълумотлар Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигининг
Идоравий-меъёрий ҳужжатларни давлат рўйхатидан ўтказиш бошқармаси
томонидан тайёрланди.

Саволлар ва таклифлар учун телефонлар: 233-38-67, 232-00-28.

МУНДАРИЖА:

- ✓ Иш инсонни улуғлайди
- ✓ Уй пештоқидаги реклама... ширкатни бойитсин
- ✓ Ҳамкорликда ҳикмат кўп
- ✓ Чикинди ёқувчи заводлар хусусида

ИШ ИНСОННИ УЛУҒЛАЙДИ

Кўп квартирали уйлардаги умумий мол-мулкни бошқариш, унга хизмат кўрсатиш ва уни таъмирлаш бозорида икки йилдан бери фаолият кўрсатиб келаётган «Кўқон Иншоот-Қурилма» профессионал бошқарув компанияси Кўқон шаҳрида ишни яхши юритиб келаётган компаниялардан бири сифатида танилган. Компания раҳбарлари ака-ука Ҳасанжон ва Ҳусанжон Азизовларни шаҳарда коммунал илмида устод, коммунал ишлар пири дея эъзозлашади. Бу ишда уларнинг тажрибаси катта, кўзлари пишиб кетган. Хўқанди латифда улар биринчилар қатори шу бозорда иш бошлаганлар. 2001 йили «АХТ» Қурилиш Таъмирлаш» хусусий корхонасини (бундан буён матнда «АХТ» деб юритилади) ташкил этишди. ХУЖМШларни ривожлантиришнинг навбатдаги босқичида уларнинг корхонаси «Кўқон Иншоот-Қурилма» масъулияти чекланган жамияти профессионал бошқарув компаниясига айлантирилди. Аммо «АХТ»нинг тажрибаси қимматли ва диққатга сазовордир. У ишни кўп квартирали уйларда уй ичкарисидаги тизимларни таъмирлаш бўйича хизматлар кўрсатишдан бошлаган эди.

БОЛАЛАР МАЙДОНЧАСИНИ ТУҲФА ЭТИБ

Ушанда Кўқонда ширкатлар энди-энди пайдо бўла бошлаган эди. «АХТ» буюртмачиларга кенг кўламдаги хизматлар кўрсатарди. Буюртмачилар орасида корхона шартнома асосида иш олиб борадиган ХУЖМШлардан ташқари турли ташкилотлар, шахсий уй эгалари, кўп қаватли уйларда яшайдиган кишилар ҳам бор эди.

– Биринчи марта таъмирлаб берган уйларимизни ҳали-ҳали эслаймиз, – дейишади ака-укалар. – Ушанда кўпчилик аҳоли ширкатнинг ўзи нима ва уни нега тузишганлигини яхши билишмасди ҳам. Таъмирлаш ишларига чиқим қилишни хоҳлашмас, гоҳ у, гоҳ бу нарса илнжида инжиқлик қилишарди. Одамларнинг ҳузурига бориб ислохотларнинг моҳиятини тушунтиришга, мижозлар излашга тўғри келган. Биринчи марта фойда кўргач, Маҳрам кўчасида болалар майдончаси қуриб, кичкинтойларга туҳфа этганмиз. Кейинчалик ишлар юришиб кетишига ишонганимиз сабабли дастлабки кезлари сарф-харажатдан қочмадик. Танлаган йўлимиз тўғри бўлиб чиқди. Одамларга ташаб-

бусимиз маъқул келди, бизга муносабатлари ўзгарди. Қаерда таъмирлашни тугатсак, ўша уйнинг ёнгинасида ё болалар майдончаси, ёки спорт майдончаси барпо этишни одатга айлантирдик.

Бу «АХТ»нинг ўзига хос «ташриф қоғози» бўлиб қолди. Эндигина оёққа тураётган хусусий корхона ижтимоий лойиҳаларни амалга оширишга ҳам дадил қўл ура бошлади. Янгиликни одамлар қадрлай олдилар. Худуди бир ҳолатда, ташландиқ бўлиб ётган уйларда яшовчилар фарзандлари ўйнайдиган жой бўлмаганлиги сабабли баъзан «келинглар», «АХТ» хизматидан фойдаланайлик, уларга буюртма берайлик. Ишни сидқидилдан қилишади, болалар учун бепул майдонча қуриб беришади, барака топгурлар» дейишга тушишди. Шу зайил бизга бўлган ишонч орта борди, хусусий корхона ходимлари одамларнинг қорига яраш учун астойдил ишлашлари ўз эътирофини топди.

– Муттасил ўқиб-ўрганишга, билим доирасини кенгайтириб боришга тўғри келди, – деб эслайди Азизовлар. – ХУЖМШларни ривожлантириш амалиёти хусусий корхона фаолиятига ўзгартишлар киритишга олиб келди. Чунон-

чи, кўпгина ишларни кам сонли ходимлар билан тезроқ ва сифатлироқ бажариш мумкин деган хулосага келдик. 2004 йили авария хизмати ташкил этдик. Унинг хизматлари «харидоргир» бўлиб чиқди, мижозлар сони дарҳол кўпайди. Биз ўз «дахамиз»дан ташқари чор-атрофдаги мавзеларга ҳам хизмат кўрсата бошладик.

«АХТ» 2005 йили энг яхши ширкат танловида ғолибликни қўлга киритган, биргина уйдан ташкил топган «Кўркам бино» ХУЖМШ иссиқ ва совуқ сув таъминоти тизимларини таъмирлаш учун эълон қилган тендерда ғолиб чиқиши унинг ривожига янги омил бахш этди. Бошқа тўртта ихтисослаштирилган фирма билан рақобатлашар экан, «АХТ» баҳо ва муддат борасида энг яхши шартларни таклиф этиб, ишни Россияда ишлаб чиқарилган сифатли қувурлардан фойдаланган ҳолда бажариш мажбуриятини зиммасига олди. Бу пайтга келиб хусусий корхона дурустгина тажриба тўплаган, обрў-эътибори баланд, малакали мутахассислари ва зарур техника базаси бор эди. Буюртма ўз муддатида, сифатли қилиб адо этилди, ишнинг тугалланиши байрам бўлиб кетди ҳисоб. Кар-

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

най-сурнайлар садоси остида унинг олд тарафига хотира лавҳаси ўрнатилди, унда таъмирлаш мукофот пуллари ва аҳоли маблағлари ҳисобига бажарилганлиги ёзиб қўйилганди. Бу ютуқ ширкат аъзоларининг ҳам, корхона ходимларининг ҳам кучига куч қўшди, истиқболга мўлжалланган янги режалар тузишга рағбатлантирди, янада яхшироқ ишлашга ундади.

ЎЗГАРИШЛАР ДАВРИ

«АХТ» аста-секин оғизга тушди. Унинг бир уйдан иборат ширкатлар билан иш олиб бориш тажрибасини маҳаллий телевидение орқали тез-тез кўрсатадиган бўлишди, газеталарда ёзишди. Асосан бир уйдан иборат ширкатлар тимсолидаги буюртмачилар кўпая борди. Ўша кезлари Қўқонда шундай ширкатлар жадал шакллана бошлаган эди. Хусусий корхона ходимлари уларга иш режасини, даромадлар ва харажатлар сметасини қандай тузиш, тўлов миқдорини қандай ҳисоблаб чиқиш ва шу сингари масалаларда маслаҳатлар бердилар, тушунтирдилар. Бундай ёрдам хусусий корхона буюртмачилари бўлган ширкатларни ўзига оҳанрабодек торта бошлади. Улар шартнома асосида умумий мол-мулкка жорий хизмат кўрсатиш, ремонт ишларини бажариш юзасидан «АХТ»га буюртма берар эканлар, бошқарув борасида унинг бепул маслаҳатларидан ҳам баҳраманд бўлардилар. Буларнинг ҳаммаси хусусий корхона мижозлари доираси кенгайишини таъминлади.

Корхона раҳбарлари фаолият доирасини кенгайтириб, унга бошқарув хизматларини ҳам киритиш фурсати келди деган фикрга бордилар. 2007 йили «Қўқон Иншоот-Қурилма» масъулияти чекланган жамияти бошқарув ташкилоти рўйхатдан ўтказилди. «АХТ» сингари бу ташкилот ҳам ака-ука Азизовларнинг оилавий бизнеси бўлиб қолди. Хусанжон компанияни, Хусанжон эса авариянозимлик хизматини бошқара бошлади. Бошқарув ташкилотининг оёққа туриб олишида Қўқон ХУЖМШлари уюшмаси катта ёрдам кўрсатди. Уюшма дастлабки пайтларда бошқарув ташкилотига пул бобида қарашиб турди. Шу йўл билан бошқарув ташкилоти ўзини ўнглаб олиши ва ХУЖМШларга кўрсатадиган хизматлар тарифини бир маромда ушлаб туришига имконият яратиб берилди. Бошқарув ташкилоти катта маблағ талаб этадиган, кўп иш бажарилишини тақозо қиладиган кўп қаватли уйларга хизмат кўрсатарди. Бундай уйлардаги аҳолининг катта харажатларни қоплашга қурби етмасди, уюшманинг молиявий кўмаги вақтинча бўлса ҳам, зарур чора эди.

Ҳозир бошқарув ташкилотининг доимий мижозлари бўлмиш ХУЖМШларга хизматлар ҳақини тўлашда сийлов ҳам берилмоқда. Масалан, умумий мол-мулкка жорий хизмат кўрсатиш борасидаги туркум ишлар тахминан 18-20 минг сўмга тушадиган бўлса, доимий мижозлар ташкилотга нари борса 8

минг тўлайдилар. Хусанжоннинг айтишича, кўп квартиралар уй-жой фондига хизмат кўрсатувчи профессионал бошқарув ташкилотларига 2011 йилга қадар берилган «солиқ таътиллари» шундай имкониятлар белгилашни таъмин этмоқда. Хуллас, бошқарув ташкилотига оёққа туриб олиш, уй-жой хизматлари бозорини шакллантиришни рағбатлантиришга қаратилган чоралар жуда қўл келмоқда. Юқорида қайд этилганидек, бошқарув ташкилоти ўзига берилган имтиёзлардан сифатли хизматларидан, профессионалларнинг кучи билан амалга ошириладиган таъмирлаш ишларидан ХУЖМШларнинг баҳраманд бўлиш кўламини кенгайтириш учун фойдаланмоқда. Бошқача қилиб айтганда, ўзининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, фойдани кўпайтириш ҳақида ўйлашдан ташқари кўп квартиралар турар жой фонди ҳолатини яхшилаш ҳаракатини ҳам қилмоқда.

БИР УЙДАН ИБОРАТ ШИРКАТЛАР БИЛАН ИШЛАШ МАРОҚЛИРОҚ

Бошқарув ташкилоти кўрсатаётган хизматлар рўйхати анчагина кенг бўлиб, томни тузатиш, деразаларга ойна қўйиш, ёғоч ва металл эшиклар тайёрлаш ҳамда ўрнатиш, ертўла коммуникацияларини таъмирлаш, пардозлаш ва ободонлаштириш сингари ишларни қамраб олади. Кўп квартиралар турар жойларда сантехника ва электротехника ишларини бошқарув ташкилоти маромига етказиб бажаради. Компания штати 16 кишидан иборат. Ҳамма ишларни ўз кучлари билан бажаришади, шартнома асосида ишга фақат тунукачиларни жалб этадилар, холос. Яхшигина моддий-техника базаси яратилган. Ҳозир «Қўқон Иншоот-Қурилма» ташкилоти асосий эътиборни кўп квартиралар уйларга хизмат кўрсатиш ва уларни таъмирлашга қаратиб, 46 та кўп қаватли уйни ўз «паноҳига олган». 15 та уйда бир уйдан иборат ширкатлар тузилган. Агар ширкат биттадан кўпроқ уйни бирлаштирган бўлса, объектлар бўйича иш олиб борилади, бинобарин ҳар бир уй бўйича ишларнинг ва даромадларнинг ҳисоби алоҳида-алоҳида юритилади.

– Ишимизда нимага эришган бўлсак, бу ютуқларнинг ҳаммасида шаҳар ХУЖМШлари уюшмаси ҳиссаси бор, – дейди Хусанжон. Уюшма – бизга мададкор, ҳамиша қўллаб-қувватлаб келмоқда. Бир уйдан иборат ширкатлар кўмаги ҳам катта. Бундай уйларда яшовчиларнинг ўз уйларига бўлган муносабати бирмунча бошқачароқ. Одамлар сифатли хизмат кўрсатилишидан манфаатдор, айна пайтда ўзлари турадиган кўп қаватли уй ҳақида ўзлари ғамхўрлик қилишади. Ертўла ва чордоқларни тозалаб, электр лампочкаларини алмаштириб, қувурларни мойлаб, дарахтларни оқлаб туришади, ҳудудни ободонлаштириб, сарамжом-саришта сақлашади. Биз иш бошлаган 2001 йилда буларни фақат орзу қилиш мумкин эди, холос. Озмунча қийинчиликларни бошимиздан кечирмадик, қўл силтаб ҳаммасининг баҳридан ўтсакмикин деган пай-

тларимиз ҳам бўлди... Вақти келиб, ҳаммаси жой-жойига тушиб кетади деб умид қилгандик, шундай бўлиб чиқди ҳам.

«Қўқон Иншоот-Қурилма» баъзи ширкатлар номидан шаҳар коммунал хизматлари билан шартномалар тузиб, муаммоларни ҳал қилишда ХУЖМШларнинг манфаатларини ифода этмоқда. Бошқарув ташкилоти коммунал тўловлар билан шугулланмайди, лекин тушунтириш ишлари олиб бориш билан бу ишда яқиндан ёрдам беради. Мазкур ташкилот катта авариялар содир бўлган тақдирда таъмирлаш ва тиклаш ишларини коммуналчилар билан тузилган шартномалар асосида адо этади.

Бошқарув ташкилоти маҳалла кўмиталари билан ҳам яқин ҳамкорлик қилиб келмоқда. Баъзи масалаларни биргаликда ҳал этишга тўғри келадиган пайтлар ҳам бўлади. Масалан, «Мустақиллик» маҳалласи аҳолиси ўзбошимчалик билан қурилган, уйга туташ ҳудудни тобора жадаллик билан эгаллаб олаётган иморатлардан шикоят қилишарди. Ўзбошимчалик билан қурилган иморатлар масаласи уюшма ҳамда маҳалла кўмитаси билан биргаликда ҳал этилди. Барча гаражларга тартиб рақамлари қўйиб чиқилди, оқлаб мойланди, ёрдамчи иморатлар эгалари ширкатга рамзий ҳақ тўлайдиган бўлдилар. Ширкат эса бу иморатларга қараб туриш билан боғлиқ хизматлар юзасидан бошқарув ташкилотига буюртма берди.

ШИРКАТ БУЮРТМАСИГА КЎРА

20 га яқин ХУЖМШ жорий хизмат кўрсатиш ва бошқарув билан боғлиқ туркум хизматларга буюртма беради. Бошқалар эса ҳозирча техник хизматлардан баҳраманд бўлиш билан кифояланмоқда. Хусанжоннинг айтишича, «аҳоли бошқарув аҳамиятини ҳозирча тўлиқ тушуниб етганича йўқ. Буюртмачилар билан муносабатларимиз «ширкат буюртма беради, бошқарув ташкилоти уни бажаради» деган принцип асосида йўлга қўйилган. Мободо иш укувсизлик билан режалаштирилганлигини, даромадлар ва харажатлар сметаси рисоладагидек тузилмаганлигини кўрсак, бу ишларни қай йўсинда яхшилаш хусусида маслаҳат берамиз. Акс ҳолда ҳамма ишимиз беҳуда кетиши, аҳолининг пули бекорга совурилиши мумкин. Масалан, кўпчилик уй йўлакларини таъмирлаб беришимизни сўрайди, ҳолбуки шу уйнинг тоmidан чакка ўтиб, бутун йўлак кўпинча ҳалқоб бўлиб ётади. Уйимиз яхши исимаяпти деб шикоят қилишади, лекин йўлаклардаги эшикни ёпиб юриш, деразаларга ойна қўйиш ҳеч кимнинг хаёлига келмайди. Бошқарув борасида одамлар тўғри қарорга келишларида ёрдам бериш учун биздек профессионаллар керак шекилли».

Баъзи ширкатлар нима сабабдан профессионал бошқарув ташкилотлари хизматларига буюртма беришга ҳозиргача рағбатлари йўқ деб сўрадик. «Улар пуллари кимлардир тасарруф этишидан чўчийдилар, – деди

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

Хусанжон. – Биз ширкат ўз пулларини ўзи тасарруф этади, негаки у хизматлар буюртмачиси деб тушунтирамиз. Уйда яшовчиларнинг маблағлари ХУЖМШ ҳисоб-китоб варағида туради, бизга ҳақни шартнома бажарилиши натижалари ҳамда ширкат раиси, уй мутасаддилари имзолайдиган ишларни қабул қилиб олиш далолатномалари асосидагина тўлашади. Ишимизда очиқ-ошкораликни таъминлаш учун ойда бир марта ХУЖМШ аъзоларига ёзма равишда ҳисоб берамиз. Ширкатнинг умумий йиғилишларида иштирок этиб, қилинган ишлар юзасидан ахборот берамиз, шир-

кат аъзоларини умумий мол-мулкни сақлаб туришнинг у ёки бу масалалари юзасидан қарорлар қабул қилишида кўмаклашамиз».

ТЕНДЕРДА ГОЛИБ ЧИҚИБ

1991 йилга қадар қурилган кўп квартираларни уйларни капитал таъмирлаш тендерларида иштирок этиб, голиб чиқиш «Кўқон Иншоот-Қурилма» учун катта аҳамият касб этди. Кучли рақобат шариоитида бошқарув ташкилоти икки марта голиб чиқиб, 38 млн ва 57 млн сўмлик ишларни ўзлаштириш топшириғини олди. Ҳамма ишлар муддатида ва сифат-

ли қилиб адо этилди. Бу йил бошқарув ташкилоти 80 млн сўмлик капитал таъмирлаш ишларини ўтказиш билан боғлиқ яна битта тендерда иштирок этиш тараддудида. Кичик шаҳарда бундай буюртмалар олишнинг ўзи катта гап.

2007 – 2008 йиллар мобайнида «Кўқон Иншоот-Қурилма» жами 95 млн сўмликдан ортиқ иш ҳажмини бажариб, 10 млн сўмга яқин фойда олди. 25 та кўп квартираларни уй капитал таъмирлашдан чиқарилди. Режалар эса катта: хизмат кўрсатиш соҳаси ва буюртмачилар доирасини янада кенгайтириш мўлжалланмоқда.

Юрист нуқтаи назари

УЙ ПЕШТОҚИДАГИ РЕКЛАМА... ШИРКАТНИ БОЙИТСИН

Кўп квартираларни уй пештоқидаги ёки уйнинг томи, ён тарафларидаги реклама шаҳар бюджетигагина эмас, балки хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатига ҳам даромад келтириши мумкин. Таассуфки, квартира эгаларининг ва хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатларининг аксарияти том ва йўлакларни таъмирлаш, қувурларни алмаштиришда, янги-янги болалар ўйин майдончалари барпо этишда, кўп қаватли уйларнинг техник ҳолатини яхшилаш ва уйга туташ ҳудудни ободонлаштириш ҳамда ораста тутишга қаратилган бошқа ишларни бажаришда жуда асқотадиган қўшимча маблағларни уйнинг шундоққина пештоқи, сирт тарафи ёрдамида қўлга киритиш мумкинлигидан мутлақо хабарсиздир. Рекламани хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатлари учун даромад топишнинг чинакам қўшимча манбаига айлантириш масалага омилкорлик билан ёндашувни тақозо этиши ҳам рост.

Хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатлари тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ кўп қаватли уйларга реклама жойлаштиришга ижозат этиш тамомила квартира эгаларининг хоҳиш-истагига боғлиқ. Зотан уйдаги пештоқ ва равоқ, иморатнинг ёнбош тарафи-ю, бино томини ҳам ўз ичига олувчи умумий мулк эгаси ҳам уларнинг ўзидир. Шу боис реклама қурилмаси айна шу мулкдорлар розилиги билан, муайян миқдордаги ҳақ эвазига жойлаштирилиши керак. Бошқача қилиб айтганда, ўз мулкидаги нарсани реклама тарқатувчиларга ижарага бериб туриш-турмасликни уларнинг ўзлари ҳал этадилар. Бундай қарор қабул қилиш хусусий уй-жой мулкдорлари ширкати аъзоларининг мутлақ ваколатига киради.

Амалда эса кўпинча бошқача бўлади. Квартира эгалари одатда пештоқда ёки бинонинг ёнбош томонида реклама қурилмаси ўрнатилаётганда ёки ўрнатиб бўлинганидан кейингина хабар топадилар. Кўпинча рекламани уйда яшовчиларнинг фикри билан ҳисоблашмай, хусусий уй-жой мулкдорлари ширкати билан шартнома тузмасданок ўрнатиб кетишаверади. Бу бинонинг олд ва ёнбош тарафларини қонунга хилоф равишда эгаллаб олишдан бўлак нарса эмас. Ўз маҳсулотини ёки кўрсатадиган хизматини реклама қилувчи компанияларда бинонинг ташқи тарафи ижараси учун ҳақ тўлашга рағбат йўқ ҳисоб, шу сабабли ҳам зиддият ва келишмовчиликлар келиб чиқмоқда.

Рекламани кўп қаватли уйларнинг пештоқлари ва ёнбош тарафларида жойлаштириш шартлари қандай? Бу йўсинда фойдаланишда ижара ҳақи қай тахлит белгиланади? Ширкат билан реклама тарқатувчиларнинг амалий муносабатларини қонун ҳужжатларига таянган ҳолда маърифатли тарзда йўлга қўйиш мумкинми? Ана шу саволларга жавобни пойтахтимизнинг Мирзо Улуғбек туманидаги бир уйдан ташкил топган «Шоҳи Замон» ХУЖМШ иш тажрибасидан топдик. Мақола муаллифи юрист, адвокат Леонид ХВАН шу ширкат аъзосидир. У ярим йил мобайнида ХУЖМШ номидан иш олиб бориб, мазкур жараён қонун асосида йўлга қўйилишига эришиш ҳаракатида бўлди.

Натижада Монополиядан чиқариш, рақобат ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси (бундан буён матнда Қўмита деб юритилади) ширкатнинг талабларини қонунан асосли деб топди. Бир неча ой давом этган қизгин тортишув уй мулкдорлари билан келишув тартиб-таомиллари бузилганлиги сабабли рекламани жойлаштириш учун рухсат олиш ноқонунийлигини юридик жиҳатдан эътироф этиш билан якун топди. Тошкентдаги кўп қаватли уйларнинг сирт тарафига рекламани жойлаштиришга оид ушбу материал тижорат тузилмалари билан шартномавий муносабатлар асосида ўзига қўшимча молиявий манбалар излаётган кўпгина ширкатлар учун фойдали бўлади деган мақсадда қуйида эътиборингизга ҳавола этилмоқда.

РЕСТОРАН РЕКЛАМА ҚИЛИНАРКАН

Муаллиф ХУЖМШнинг молиявий аҳволини яхшилаш муд- даосидан келиб чиқиб, ўзи аъзо бўлган ширкатнинг раҳбариятига махсус дастур тавсия этди. Дастурда ХУЖМШнинг бюджетини тўлдириб, унинг аҳволини ўнглаш ва шу зайил

кўпгина масалаларни ҳал этиш имконини берадиган қўшимча манбаларни излаш чоралари ҳам қамраб олинган эди. Бошқа қатор чоралар орасида уйнинг пештоқи ва ёнбош тарафларидаги реклама эвазига барқарор даромад олиш имконияти ҳам бор эди. Бинонинг

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

ташқи тарафини фойда кўрадиган тарзда реклама учун «пуллаш» мақсадида шу тўққиз қаватли бино имкониятидан фойдаланиш истагидаги компанияни излаш муддаоси билан тендер ўтказиш таклифи ўртага ташланди. Уй шаҳар марказида эмасми, талабгорлар ҳам етарли бўлди. Компаниялардан бири билан бир тўхтама келинди. Унинг раҳбари реклама жойлаштириладиган жойни банд қилиб қўйишга қарор қилганда эса ишқаллик чиқиб қолди – бу жойни аллақачон эгаллаб олишган экан. Ҳадемай унинг ташқи тарафида ХУЖМШдан берухсат 21 x 3,5 метр ўлчамли реклама, «Ёлки-палки» ресторанлари тармоғини реклама қилувчи катта паннони ўрнатиш ҳаракатига тушишди. Реклама тарқатувчисидан бу рекламани жойлаштириш ҳуқуқини берувчи ҳужжат кўрсатишини сўрашди. Ҳужжат ўрганиб чиқилгач, у «**Реклама тўғрисида**»ги ҳамда «**Хусусий уй-жой мулкдорларининг ширкатлари тўғрисида**»ги (бундан буён матнда «ХУЖМШ тўғрисида»ги Қонун деб юритилади) қонунлар талаблари бузилган ҳолда, яъни ширкат аъзолари умумий йиғилишининг ушбу масалага доир йиғилиши баённомасисиз, ширкат билан шартнома тузмасдан берилганлиги маълум бўлди.

Тошкент шаҳрида ташқи рекламани жойлаштириш тартибига (Тошкент шаҳар ҳокимининг 2007 йил 26 декабрдаги 1148-сон қарори билан тасдиқланган) биноан Тошкентда реклама учун жой олиш ҳамда реклама қурилмасини ўрнатиш истагини билдирган ҳар қандай реклама тарқатувчи Тошкент шаҳар ҳокимлигининг реклама-ахборот фаолияти бўйича комиссияси ишчи органи – «Тошкент-Реклама-Сервис» давлат унитар корхонасига (бундан буён матнда ТРС-ДУК деб юритилади) буюртманомани билан мурожаат этиши керак, унга бир туркум ҳужжатлар илова қилинади. Юқорида зикр этилган ҳолатда реклама тарқатувчи панно жойлаштиришга мулкдорларнинг розилиги хусусида умумий йиғилиш томонидан қабул қилинган ва йиғилиш баённомаси билан расмийлаштирилган қарорни, шунингдек ХУЖМШ билан компания ўртасида тузилган шартномани тақдим этмаган. ТРС-ДУК буюртманомани қабул қилиб олиш босқичидаёқ рухсат берувчи ҳужжатларни расмийлаштириш тартиб-таомилини бузиш ҳолларини барҳам топтирмағи керак эди, чунки бундай ҳолларнинг бўлиши рекламани жойлаштириш учун берилган рухсатномани ноқонуний қилиб қўярди.

Таъкидлаш жоизки, ХУЖМШнинг ижрочи директори уй сиртига реклама қурилмаси жойлаштирилишига қарши эмаслиги олдиндан айтилган хатни имзолаган эса-да, хатда шартнома тузиш керак эканлиги кўрсатиб ўтилган. Рекламага ихтисослашган масъулияти чекланган жамият ана шу дастлабки розиликни суиистеъмол қилиб, ўзини «ХУЖМШ тўғрисида»ги Қонунга мувофиқ барча тартиб-таомилларни лозим даражада ҳал этгандек қилиб кўрсатган.

Мазкур жамият раҳбариятига улар томонидан қонун ҳужжатлари бузилганлиги хусусида қилинган мурожаат ҳеч бир натижа бермади. Биз реклама қурилмасини бўлакчаб йиғиштириб олишни ёки ҳужжатларни «Реклама тўғрисида»ги ва «ХУЖМШ тўғрисида»ги қонунларга мувофиқ лозим даражада расмийлаштиришни таклиф этдик. Бироқ рекламасини жойлаштириб олганлар қўлларида ижозат берувчи ҳамма ҳужжатлар борлигини пеш қилиб, талабимизга беписандлик билан қарашди. «ХУЖМШ тўғрисида»ги Қонунга келсак, бу Қонун уларга... татбиқ этилмасмиш.

Бундай вазиятда ширкат олдида иккита йўл бор: ё монополияга қарши курашувчи органга (у «Реклама тўғрисида»ги Қонунга риоя этилишини ҳам назорат қилиб боради), ёки судга мурожаат этиши лозим. Биринчи йўл маъқул кўринди. Қўмита ҳамда унинг Тошкент шаҳар бошқармаси мутахассислари «ХУЖМШ тўғрисида»ги Қонун (**хусусан Қонуннинг 25, 26, 29, 30-моддалари**) талаблари бузилганлигини кўрсатиб, масъулияти чекланган жамиятдан мазкур Қонуннинг мулкдорларнинг розилигини олишга ҳамда ХУЖМШ билан шартнома тузишга тааллуқли талабларига риоя қилишни талаб этди. Охириги марта бу талаб Қўмитанинг Тошкент шаҳар бошқармаси бошлиғи ўринбосари томонидан имзоланган, 2009 йил 13 январдаги хат орқали билдирилди.

Аммо ҳозирги кунда ҳам ўзгариш йўқ, таъбир жоиз бўлса

эски ҳаммом, эски тос. «Ёлки-палки» ресторанлари рекламаси уйимизнинг ташқи тарафини эгаллаганича ётибди. Шунинг ҳам айтиш керакки, низолашувнинг аллақайси босқичида рекламачилар реклама учун жойдан фойдаланганликни ХУЖМШга зарур асбоб-ускуна олиб бериш билан компенсация қилиш таклифини илгари сурган бўлдилар. Умуман олганда, биз бу таклифга қарши эмасмиз, аммо ҳаммаси қонуний асосда бўлишини истаймиз. Бинобарин аввал шартнома тузайлик, кейин улар инъом этмоқчи бўлаётган тўхтама гал келади. Компания бизга бермоқчи бўлаётган асбоб-ускуна реклама учун жойдан фойдаланганлик ҳақини қисман, натура ҳолида компенсация қилиш деб қаралиши керак деган фикрда қаттиқ туриб олдик. Бу рекламачиларни биз улар билан тузишимиз шарт бўлган шартномада назарда тутилган тартибда келгусида ҳам ҳақ тўлаб бориш мажбуриятдан халос этмасди. Масъулияти чекланган жамият бунга унамади.

Ҳозирги пайтда у жавобгарликдан қочиш пайида – рекламаси турганлиги учун ўзиникидай бўлиб қолган жойни, яъни уйимизнинг ташқи тарафини бошқа тижоратчи компанияга ўтказиб юбориш ҳаракатига тушган, бу хусусда ТРС-ДУКни хат юбориб хабардор қилибди ҳам. Қизиғи шундаки, мазкур жамият ўзи ноқонуний йўл билан истифода этаётган нарсани осонлик билан тасарруф этишдан тап тортмаяпти. Бели оғримаганининг нон ейишини қара, деб бежиз айтишмаган шекилли. Буни мазкур жамият раҳбариятининг муштарак ва махсус ҳуқуқлар ҳамда мажбуриятларга бўлган ҳуқуқий ворислик масалаларига нотўғри ёндашуви самараси дейиш мумкин. Ваколатли давлат органи кўрсатмаларини бажармаслик эса ишни суд тартибида кўриш ва қонун талаблари мажбурий тартибда ижро этилишига эришишдан бўлак йўл қолмади деган фикрга ундайди бизни.

БИЛИБ ҚЎЙГАН ЯХШИ

Маблағларини тўлдириш манбаи сифатида унинг сирт томонидан реклама учун фойдаланиш истагидаги ширкат амалга ошириладиган зарур ҳаракатлар тартибини билиши даркор. Даставвал ширкат бошқаруви ХУЖМШ аъзоларининг розилигини олиш учун бу масалани аъзоларнинг умумий йиғилиши муҳокамасига киритиши керак. Мабодо у рекламага мўлжалланган жойга талабгорлар излаш мақсадида тендер эълон қилишни таклиф этаётган бўлса, умумий йиғилиш, айтишлик, уч компаниядан қайси бирининг нарх бобидаги энг яхши таклифини танлашни бошқарувнинг ўзига топширади. Сўнгра бошқарув танлаган ташкилот ўз рекламасини жойлаштиришига мулкдорлар розилик бериши учун яна умумий йиғилиш чақирилади. Мулкдорларнинг бу масаладаги фикрини аниқлаш учун квартирама-квартира сўров ўтказиш ҳам мумкин. Шундан кейингина рекламабоп жойга эгалик рутбасига эришган ташкилот билан умумий йиғилиш қарори асосида шартнома тузилади. Йиғилиш баённомасидан кўчирма ҳамда шартнома нусхаси танлов ғолибига берилади, у эса реклама жойлаштириш ҳуқуқини берувчи гувоҳнома олиш учун буларни бошқа ҳужжатлар билан бирга ТРС-ДУКка топширади.

Шартномада ташқи рекламани жойлаштиришга розиликнинг уч-тўртта муҳим шартлари, хусусан: а) жойлаштириш муддати; б) ижара ҳақи ставкаси ва уни тўлаш механизми; в) реклама блоки (қурилмаси) жойлаштириладиган ширкат умумий мол-мулкига етказилиши эҳтимоли бўлган зарарнинг ўрнини қоплаш тартиби; г) шартнома ижроси учун тарафларнинг жавобгарлиги кўрсатиб ўтилмоғи шарт.

Одатда кўп қаватли уйларда одамларни умумий йиғилишга тўплаш қийинроқ. Бир масалада икки марта йиғилиш ўтказиш ташвишидан қутулиш йўли бор. ХУЖМШ аъзоларининг умумий йиғилишида баённома билан расмийлаштирилган қарор қабул қилиниб, унда жумладан қуйидагилар юзасидан: кўп қаватли уйдаги рекламага мўлжалланган жойга талабгорлар орасидан мақбул реклама берувчини танлаб олиш учун ширкат бошқаруви танлов ўтказишига; энг маъқул баҳони таклиф этиш билан рекламасини жойлаштиришга лойиқ кўрилган компанияни танлаб олиш (масалан, ижара ҳақи мулкдорлар тасдиқлаган баҳодан ортиқ ёки кам бўлмаслиги лозим) юзасидан бир йўла келишиб олинади. Шартнома-

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

да бўнак тўловлари тўлаб борилганда пасайиб борувчи ко-эффицент назарда тутилиши мумкин, бу ҳам умумий йиғилиш қарори билан тасдиқланган бўлиши лозим. Айтайлик, компания ижара ҳақини олдиндан бир йил учун тўлаган бўлса, сумма 5-10 фоизга камаяди.

Рекламани жойлаштирганлик учун ижара ҳақини белгилаб олиш жуда мураккаб масала. Қолаверса, бу масала қонун ҳужжатларимизда етарлича тартибга солинган деб бўлмайди. Шуни ҳам инобатга олиш зарурки, агар уйнинг сирт томонини чоғроқ сахни эгаллайдиган реклама учун берган бўлсангиз, унинг қолган бўш қисмини бошқа реклама берувчи ихтиёрига бериш ҳуқуқидан маҳрум бўласиз, бинобарин бу бўш қисмга нисбатан ўз-ўзидан тақиқ белгиланади. Зотан реклама берувчи реклама учун мўлжалланган жой паспортини олгани ҳамон деворнинг бутун сахни банд этилган ҳисобланади.

Реклама жойлаштириладиган жой паспортига алоҳида эътибор бериш зарур. Паспортда реклама қурилмаси ўлчамми кўрсатилган бўлади (биз кўриб чиқаётган ҳолатда панно ўлчами 21 x 3,5 метрдир). Аммо умумий йиғилиш ижара ҳақини белгилаётганда реклама қурилмаси ҳажмига асосланмаслиги лозим. Гап шундаки, бундай панно деворнинг муайян бир қисмини эгалласа-да, деворнинг қолган бўш қисмидан бошқа реклама қурилмаси ўрнатиш учун фойдаланиш имконияти йўқолади ва бу билан ширкатнинг ўз ресурсларини самарали тарзда тасарруф этиши ҳам йўққа чиқади. Шу сабабли ижара ҳақи ставкасини белгилаётганда деворнинг умумий сахнига асосланилади. Негаки бу сахн реклама блокининг (қурилмасининг) ҳақиқий ўлчамидан қатъи назар, реклама жойлаштириладиган жой ҳисобланади.

Реклама берувчи билан бўладиган муносабатларга шартнома асос қилиб олинганлиги боис яшашга мўлжалланмаган жойлар мулкдорлари билан йўлга қўйилган муносабатларга ўхшаш йўл тутдик. Кўп қаватли уйимизда яшашга мўлжалланмаган жойлар мулкдорлари учун мажбурий бадал миқдори ҳар квадрат метр учун 180 сўм қилиб белгиланган. Рекламачилар учун бадал миқдорини икки баравар камроқ қилиб, яъни ҳар квадрат метр учун 90 сўм этиб белгиладик. Рекламани ўз бағрига оладиган деворнинг умумий сахни инобатга олинса, бу йўналишдаги ҳар ойлик бадал 36 минг сўмни ташкил этади. Демак, йилига 432 минг сўмга боради. Рекламани жойлаштириш муддати беш йил бўлиб, шу муддат мобайнида бу кўрсаткич 2 160 минг сўмни ташкил этади. Бу маблағларни ширкат уйнинг техник ҳолатини яхшилашга йўналтириши мумкин.

Хуллас, рекламани жойлаштириш масаласини ХУЖМШ аъзолари умумий йиғилишининг розилигисиз ҳал этиб бўлмайди. ХУЖМШ ижрочи директорининг ёки компания бошқарувчисининг имзоси ҳеч қачон йиғилиш қарорининг ўрнини босмайди.

ХУЛОСА ЎРНИДА

1. Кўп қаватли уйлар конструкцияларига (деворлар, эркерлар, балконлар ва шу сингариларга) ташқи рекламани жойлаштириш фақатгина «Реклама тўғрисида»ги Қонун эмас, балки амалдаги бошқа қонун ҳужжатлари нормалари, жумладан соғлиқни сақлаш тўғрисидаги, ХУЖМШ тўғрисидаги, шаҳарсозлик тўғрисидаги, муаллифлик ҳуқуқини тартибга солишга оид ва шу каби қонун ҳужжатлари нормалари талабларига қатъиян мувофиқ ҳолда бўлиши керак.

2. Розилик (рухсат) олишнинг ҳар қандай тартиб-таомилли бузилган тақдирда ҳокимликнинг реклама-ахборот фаолияти бўйича комиссияси ташқи рекламани жойлаштириш ҳуқуқини берувчи гувоҳномани беришга ҳақли эмас. Бундай тартиб-таомилларга риоя этилиши устидан назорат олиб бориш Тошкентда реклама фаолиятини тартибга солиш, реклама берувчилар ҳамда реклама тарқатувчилар билан алоқа қилиш, рекламачиларнинг буюртманомалари ҳисобини юритиш, паспортлаштириш, уларни комиссияга киритиш учун махсус ташкил этилган ишчи орган – «Тошкент-Реклама-Сервис» ДУК зиммасига юклатилган.

3. Кўп қаватли уйга рекламасини жойлаштириш истагидаги реклама тарқатувчи комиссиянинг ишчи органига буюртманомана билан мурожаат этар экан, бошқа ҳужжатлар-

дан ташқари унга шу уйдаги квартиралар мулкдорларининг лозим даражада расмийлаштирилган розилигини ҳам илова қилади.

4. Талабгор (реклама тарқатувчи) уй-жой мулкдорлари умумий йиғилишининг тегишли қарорини олган тақдирдагина ташқи рекламани жойлаштириш ва бундай реклама воситаларидан фойдаланиш ҳуқуқига эга. Ана шундай қарор олинганидан кейингина бошқа ҳужжатларни – реклама учун мўлжалланган жой паспортини, гувоҳнома ва шу сингариларни расмийлаштираверса бўлади.

5. Мазкур талаблар бажарилмаган тақдирда ТРС-ДУК реклама берувчинини ёки реклама тарқатувчинини ташқи реклама техник воситаларини ўз кучлари билан ҳамда ўз ҳисобларидан бўлақларга ажратган ҳолда бузиб олиб ташлаш зарурлиги хусусида ёзма равишда хабардор этади. Шу билан бирга Тошкент шаҳрида ташқи рекламани жойлаштириш тартибининг 9.2-бандига биноан «Тошкент-Реклама-Сервис» ДУК реклама тарқатувчига рекламаси учун янги жой беришга (қайта ҳисоб-китоб қилишга, фойдаланилмай қолган даврга тааллуқли суммани реклама жойлаштирилган бошқа жой ҳисобига ўтказишга ёки қайтариб беришга) мажбур эмас, чунки реклама қурилмасини бузиб олиш тарафлар айби бўлмаган ҳолда амалга оширилган тақдирдагина шундай қилинади.

Ўқорида келтирилган ҳолатда айб талабгорда (реклама тарқатувчида), чунки у баланс сақловчи билан келишувнинг ноқонуний расмийлаштирилган бланкасини тақдим этиб, «ХУЖМШ тўғрисида»ги Қонун нормаларини кўпол тарзда бузди. Масъулияти чекланган жамият рекламага аталган жойдан қонунга хилоф тарзда фойдаланишда давом этгани кўйи жавобгарликдан қочиш ҳаракатига тушиб қолган, ваколатли давлат органларининг кўрсатмаларини бажармаётган экан, қонун талаблари бажарилишини суд тартибида талаб қилишдан бўлак йўл йўқ. Муаллиф реклама тарқатувчига нисбатан реклама қурилмасини мажбурий тартибда бузиб олиш, мулк ҳуқуқининг бузилиши ҳолларини барта-раф этиш, кўп қаватли уйда яшовчиларнинг моддий ва маънавий зарарлари ўрнини қоплаш талаби билан Тошкент шаҳар хўжалик судига бериладиган даъво аризаси лойиҳасини тайёрлади.

ҲУЖЖАТ МУКАММАЛ БЎЛИШINI ЎЙЛАБ

Реклама тарқатувчи рекламани жойлаштириш учун рухсатнома олиш мақсадида ТРС-ДУКка тақдим этиши лозим бўлган ҳужжатлар орасида баланс сақловчи билан тузилдиган келишув хати ҳам бор. Таъкидлаш жоизки,

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

«баланс сақловчи» атамаси бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларида, айтилиқ, юридик шахс турли мақсадларда, шу жумладан уставда белгиланган фаолиятни юритишда узоқ вақт мобайнида маъмурий ёки бошқа хил вазифаларни амалга ошириши учун сақлаётган моддий активларни балансда акс эттириш муддаоси билан қўлланилади. Фуқаролик кодексида бундай тушунча ишлатилмайди, унда «мулкдор», «мулк ҳуқуқи субъекти» деган атамалардан фойдаланилади. Бу ўринда гап ўзига қарашли мол-мулкка ўз хоҳиши билан ва ўз манфаатларини кўзлаб эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ҳамда уни тасарруф этиш, шунингдек ўзининг мулк ҳуқуқини, ким томонидан бўлмасин, ҳар қандай бузишни бартараф этишни талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлган шахс хусусида бормоқда (**Фуқаролик кодексининг 164-моддаси**).

Буни умуман олганда мулк ҳуқуқи деб атайдилар. Турар жой мақомини ва ана шу жой тегишли бўлган шахслар доирасини белгилловчи мезон ҳам шу ҳуқуқдир. **Уй-жой кодексининг 11-моддасида** ҳам бу мустақамлаб қўйилган. Шундай қилиб рекламани қонуний йўсинда жойлаштиришда баланс юритишдан келиб чиқадиган ҳуқуқий муносабатлар эмас, балки юридик ёки жисмоний шахснинг фуқаролик ҳуқуқлари объекти билан ҳуқуқий алоқаси, яъни мазкур объектга бўлган мулк ҳуқуқи юридик аҳамият касб этади.

«Баланс сақловчи» атамаси, бизнингча, Тошкент шаҳрида ташқи рекламани жойлаштириш тартибида ўринсиз ишлатилган кўринади, мазкур қонун ҳужжатида Фуқаролик кодекси ҳамда Уй-жой кодекси қоидаларини эътиборга олган ҳолда тузатиш киритилиши керак деб ўйлаймиз. Рекламани ва ундан бўлак нарсаларни жойлаштириш масаласи баланс сақловчи билан эмас, балки мулкдор (мулкдорлар) билан келишиб олинмоғи керак.

Ўйлашимизча, баланс сақловчи билан келишув бланкасидаги мана бу таъриф ҳам жилла тўғри эмас: «Сизга мазкур талабгорнинг таклифини кўриб чиқиш ҳамда баланснингиздаги бинога ташқи реклама воситасини жойлаштириш мақсадида қуйида кўрсатилган шаклни тўлдириш йўли билан ёзма келишувни амалга ошириш тавсия этилади». Бу намунавий бланкада, кўрганимиздек, бевосита «...**бино мулкдори** билан ёзма келишувни амалга ошириш...» хусусида кўрсатма йўқ. Фуқаролик ва бухгалтерияга оид қонун ҳужжатларининг нозик томонларини мукамал эгалламаган айрим ХУЖМШ раҳбарлари учун бу мазкур қонун ҳужжатларидаги асосларни танлаётганда йўналтирувчи муҳим аҳамият касб этган бўлур эди ва шунда уларни тегишинча «устав асосида», «умумий йиғилиш баённомаси асосида», «ишончнома асосида» деган ҳолат бўйича қайд этиш керак бўлади.

Бланканинг охири қисмидаги «Мазкур келишув (башарти реклама жойлаштириладиган жойнинг техник паспорти олинган бўлса) беш йил мобайнида ҳақиқийдир» деган қоида ҳам таажжуб уйғотади. Негаки келишув муддати бланка билан ва ҳатто талабгор томонидан эмас, балки турар жой биноси мулкдорлари ваколат берган шахслар қарори билан белгиланади. Тўғри, реклама қурилмасини жойлаштиришнинг мақбул муддати ва ўзаро фойдали шартлари хусусида улар билан келишиб олиш мумкин. Аммо келишув беш йил мобайнида ҳақиқийдир деб қатъиян тасдиқлаш, бундайроқ қилиб айтганда, қонунга хилофдир.

Намунавий бланкадаги «Талабгор баланс сақловчи билан бўладиган муносабатларини амалдаги қонун ҳужжатлари асосида алоҳида, икки тарафлама шартнома асосида йўлга қўяди» дейилган ҳаволага ҳам эътиборни қаратиш керак. Бундан шундай хулоса келиб чиқадики, биринчидан, талабгор фуқаролик қонун ҳужжатларидан, реклама тўғрисидаги қонун ҳужжатларидан ташқари ХУЖМШ мақомини расмадга солувчи ҳуқуқий ҳужжатларга ҳам риоя қилиши шарт. Қизиғи шундаки, юқорида келтирилган ҳолатда масъулияти чекланган жамият ўзига «ХУЖМШ тўғрисида»ги Қонун татбиқ этилмайди деб ўйлаган, чунки у ҳамма-ҳаммаси бўйича ТРС-ДУК билан келишиб олганмиш. Иккинчидан, талабгор ХУЖМШ аъзолари умумий йиғилиши қарорига амал қилиб, ширкат билан шартнома тузиши шарт эди.

Тошкент шаҳрида ташқи рекламани жойлаштириш тартибининг 3.1.4-бандида назарда тутилишича, реклама жойлаштириладиган жой паспорти тегишли хизматлар, хусусан архитектура бош бошқармаси, йўл ҳаракати хавфсизлиги бошқармаси, ободонлаштириш бош бошқармаси ва шу сингари хизматлар билан келишиб олинмоғи даркор. Бироқ ана шу каттагина рўйхатда кўп квартирали уйдаги турар жой мулкдорлари ёки ХУЖМШ кўрсатилмаган. Бу ҳужжатда улар билан келишиб олиш зарурлиги аниқ кўрсатилиши тарафларнинг ҳар иккаласига зиддият ва келишмовчиликлардан холи бўлиш ҳамда муносабатларни бозор муносабатлари асосида олиб бориш имконини берган бўларди.

Таассуфки, уй-жой мулкдорлари ўзларининг хусусийлаштириб олган, ҳисоби квадрат метр билан юритилувчи турар жой майдони қатори шу уйнинг умумий мол-мулкни ҳам тасарруф этишларини ҳанузга қадар кўпчилик тушунмайди. Бу мулкдорлар кўшимча даромад олишга ҳақли. Кўшимча даромад эса уларга ўз уйидаги кўпгина муаммоларни ҳал этиш, чакка ўтиб ётадиган том-у, сув сизишдан тинмайдиган қувурлар, таъмирталаб йўлақлар ва бошқа ғалвалардан қутулиш имконини беради.

Леонид ХВАН,
«Шоҳи Замон» ширкати аъзоси,
адвокат.

Намуна

ҲАМКОРЛИКДА ҲИКМАТ КЎП

Халқимизда олтовлон ола бўлса, оғиздагини олдиран, тўртовлон тугал бўлса, унмаганин ундиран деган нақл бор. Тошкент шаҳрининг Ҳамза туманидаги бешта тўққиз қаватли уйдан ташкил топган «Порлоқ йўл» ширкати ишлари билан танишганимизда шу нақл ёдга тушди. Бу ердагилар ҳокимлик, маҳалла кўмитаси ва энг асосийси квартира эгалари билан яқин алоқа ва ўзаро хайрихоҳликда иш олиб борадилар. Натижа ҳам шунга яраша. Уйларга хизмат кўрсатиш юқори даражада, аҳоли ўз ташаббуси билан уйга туташ ҳудудларни ободонлаштириш юзасидан ҳашарлар уюштириб турадилар. Бир сўз билан айтганда, ширкатда баҳамжиҳатлик ҳукмрон.

ИШ ШУНДАЙ БОШЛАНГАНДИ
«Порлоқ йўли» ХУЖМШдаги муҳит ширкатнинг ижрочи директори **Холбой Сувоновга** кўп жиҳатдан боғлиқ деганларича бор. Холбой Шоймардонович маълумоти бўйича юрист, илгари тадбиркорлик соҳасида ишла-

ган. У ҳар қандай масалага жиддий, масъулият билан ёндашади, ўз олди-га қўйган мақсад сари сабот билан боради. 2005 йилда янги ташкил этилган ширкатга ким ижрочи директор бўлади деган масала кўтарилганда, бошқарув аъзолари унинг номзодини

маъқул топишди ва Сувоновдан шу иш билан шуғулланишни сўрашди.

Иш ўйлаганидан ҳам кўра оғирроқ экан. ХУЖМШга бешта тўққиз қаватли бино қарайди. Бундай иморатларга хизмат кўрсатиш ҳийла мураккаб. Негаки, уларда лифт хўжалиги ҳам,

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

сувни юқори қаватларга кўтариб берадиган насослар ҳам бор. Бундан ташқари Паркент бозори уларнинг ёнгинасида – бундай кўшничилик уйга туташ ҳудудларни озода ва батартиб сақлашга таъсир қилмай қолмайди. Қолаверса, илгариги катта ширкатдан бу тўққиз қаватли уйларга муаммодан бўлак мерос қолмаган ҳисоб. Тўғри, уйларнинг қурилганига кўп бўлмаган. Тўқсонинчи йилларда фойдаланишга топширилган бўлса-да, ҳозир анча кўримсиз ҳолатга келиб қолган. Томидан чакка ўтиши, ертўлалар сувга тўлиб қолиши, квартиралар чивинга тўлиб кетганлиги одатдаги гап. Йўлакларга оёқ босишга кўнглинг чопмайди.

Сувонов гарчи уй-жой-коммунал соҳадан йироқ бўлса-да, ишга пухта ёндашди. Ҳаракатни уйнинг ҳаётий фаолияти маркази ҳисобланувчи ертўлалардан бошлади. Ертўлалар қуруқ бўлиши керак. Гап намгарчилик, сув чивинларни кўпайтиришида ҳам эмас. Сув, маълумки, тошни ёради, демак уйнинг пойдеворига путур етказиши ҳеч гап эмас. Бу ҳол айниқса тўққиз қаватли уйлар учун хатарлидир. Вақт ўтиши билан ертўласидан сув аримай-диган бино чўкиши мумкин, қулаб тушиши эҳтимоли ҳам йўқ эмас. Шу сабабли ширкатда сув сизиб ётган барча қувурлар шошилини равишда таъмирланди, насос билан ертўлалардаги сув батамом чиқариб ташланди. Ҳозир ертўлага кирган одамнинг кўзи қувнайди.

Ижрочи директор ХУЖМШнинг **Пайзил Тўрахўжаев** бош бўлиб турган бошқаруви билан биргаликда уйларни босқичма-босқич тартибга келтиришга қарор қилди. Бу иш пул тушишига қараб амалга ошириладиган бўлди. «ХУЖМШ тўғрисида»ги Қонунда белгиланганидек, ишларни режалаштириш, умумий мол-мулк таъминоти учун даромадлар ва харажатлар сметасини тузиш ҳар бир уй учун алоҳида-алоҳида белгиланди. Ширкат умумий йиғилишидан аввал ҳар бир уй аҳли учун йиғилишлар ўтказилди.

Ертўлалардан кейин йўлакларни таъмирлашга киришишди. Эндиликда йўлакка киришингиз билан баҳри дилингиз очилади – чиройли қилиб бўялган ва оқланганини кўриб қувонасиз. Шундан кейин йўлаклардаги эшикларга навбат келди: уларни металл эшиклар билан алмаштиришди. Бу бир мунча қимматга тушса ҳам ўзини тамоман оқлайдиган йўлдир. Зотан металл эшиклар ёғоч эшикларга нисбатан узоқроқ хизмат қилади, шу зайил квартира эгаларининг пуллари тежалади. Айни бир вақтда чакка ўтадиган

томларга ҳам қарашди: ХУЖМШ кучи билан томлар қисман капитал таъмирланди. Ёнгингарчилик пайтида қилинган иш синовдан ҳам ўтди.

Лифт хўжалигига алоҳида эътибор берилди. Уларга хизмат кўрсатишнинг турли вариантларини ўйлаб кўрилди ва ниҳоят энг мақбул йўл танланди – лифтга ўзлари хизмат кўрсатадиган бўлдилар. Шу мақсадда штатга битта лифтчи ва битта нозим олинди. Мабодо лифтнинг «дарди» оғир бўлса, ихтисослаштирилган ташкилот хизматига мурожаат этадиган бўлдилар.

МУЛҚДОРЛАР ҲАМ ЖАЛБ ҚИЛИНМОҚДА

Ширкат умумий мол-мулкни ўзи бошқаради ва ўзи унга хизмат кўрсатади. Штатда битта ҳам ортиқча одам йўқ. Штат ижрочи директор, бухгалтер, лифтчи, нозим, иккита фаррош, иккита сантехник ва электрикдан иборат. Техник ходимлар ХУЖМШ уйларида яшашади, муаммо чиқиб қолиши биланоқ уни исталган вақтда, кечакундуз ҳал қилишади. Бошқа техник мутахассисларни ишга олмай-диган бўлишди. Борди-ю, пайвандлаш ва шу сингари бошқа ишларга эҳтиёж туғилса, «Порлоқ йўл» катта ширкатларга ёки тегишли ишлаб чиқариш базаси бўлган компаниялар бошқарувчиларига ёрдам сўраб мурожаат этишади.

Паркент бозори билан ёнма-ён эканликлари сабабли ҳудудларни тозалашга алоҳида эътибор берадилар. Аммо фаррошлар сонини кўпайтиришмади, аксинча қисқартириб, иккита фаррош билан чекланишди, маошларини имкон қадар оширишди. Ҳозир ҳовлилар ҳаминша ораста. Фаррошлар бошқа ширкатларда бўлгани каби кундуз кунлари эмас, балки эрта тонгда ишни адо этадилар.

Шу уйларда яшовчилар ҳудудни озода тутишни фаррошларнинг ўзига ташлаб қўйиш билан иш битмаслигини тушунганлари учун ҳам ёрдам кўлини чўздилар. Вақти-вақти билан хашарга чиқиб, ёрдамлашиб, ўз ҳовлилари ободон ва шинам бўлишида кўмаклашмоқдалар. Улар ўз ташаббуслари билан ва ўз ҳисобларидан ажойиб болалар майдончаси барпо этдилар. Ҳамкорлик, ҳамжиҳатлик ва тотувлик ҳукм сурган ширкатларда одамлар ўз уйлари ҳолатини яхшилашга қодир эканлигини ана шу мисол ёрдамида яна бир бор ишонч ҳосил қиласан киши.

– Бизда ҳам қарздорлар бор, – дейди ХУЖМШ раҳбарлари. – Аммо биз шарқликмиз, бизда кўшниларининг ниЗОлашиши уят, номус ҳисобланади. Биз уларга қарзни тўлаб қўйиш зарур-

лигини эслатганимизда тўлайдиган бадаллари нималарга сарфланишини тушунтирамиз. Агар ҳақ тўланмас экан, ўйлаган ишимиз ҳам жойидан силжимаи тураверишини айтамыз. Бу нарса, яъни яхши гап кўпинча ёрдам беради, шу сабабли қарз суммаси кескин камайган. Шу йилдан эътиборан ўта «унутувчан» одамларга нисбатан қаттиқ чора кўришга – судга даъво тақдим этишга қарор қилдик. На илож, тоқайгача ўз кўшнилариинг ҳақиға яшайсан, ахир инсоф ҳам керак-ку.

ЎҚИБ-ЎРГАНИШНИНГ КЕЧИ ЙЎҚ

Коммунал хўжалиги ўзи учун бутунлай янги соҳа эканлигига қарамай, ХУЖМШ ижрочи директори бу борадаги билимини тезда бойитиб олди. Х.Сувонов шу лавозимга тайинлангач, Ҳамза тумани ХУЖМШлар уюшмаси уни «Ўзкоммуналхизмат» агентлигининг «Ўзкоммуналхўшталашкилотчи» марказига курсга юборди. Шу таълим асосида у зарур билимлар олди. Холбой Шоймардоновичга муаллимларнинг юқори касбий малакаси айниқса ёқди, улар энг мураккаб, чигал масалаларни ҳам лўнда ва содда қилиб тушунтириб берардилар. Шу сабабли ҳам Сувонов уларни ширкатга таклиф этишдан тортинмади. Мутахассислар аҳолига уй-жой тўғрисидаги қонун ҳужжатлари нормаларини, кўп квартиралар уйларда яшаш қоидаларини, турар жой эгаларининг ҳуқуқлари ва мажбуриятларини тушунтириб бердилар. Буларнинг ҳаммаси ўз самарасини берди.

Дастанки кезлари ХУЖМШда умумий йиғилишлар тез-тез ўтказиб турилди. Бунга ажабланмаслик керак, чунки муаммолар йиғилиб қолган бўлиб, уларни умумий саъй-ҳаракат билан ҳал этиш лозим эди. Эндиликда бундай йиғилишлар йилда бир мартаба ўтказилмоқда. Масалан, яқинда ХУЖМШга бир тадбиркор мурожаат этиб, ширкат ҳудудида дўкон қуришга розилик сўради. У ўз навбатида уйларнинг томини таъмирлашга ёрдамлашишга ваъда қилди, уйга туташ ҳудудни ободонлаштиришга доир яхши лойиҳани таклиф этди, лойиҳага кўра болалар майдончаси кенгайтирилади, ўриндиқлар ўрнатилади. Бу таклифни муҳокама этиш учун умумий йиғилиш чақирилди. Кўпчилик аҳоли қурилишни ёқлаб чиқди. Ҳозир ширкат бошқаруви тадбиркор билан дўкон қуриладиган жой билан боғлиқ ишларни муфассал муҳокама этмоқда, тадбиркорнинг ширкатга ёрдами нималардан иборат бўлиши кераклиги аниқлаштириб олинмоқда.

Мавзуйий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

УЙ ЭГАЛИ БЎЛДИ

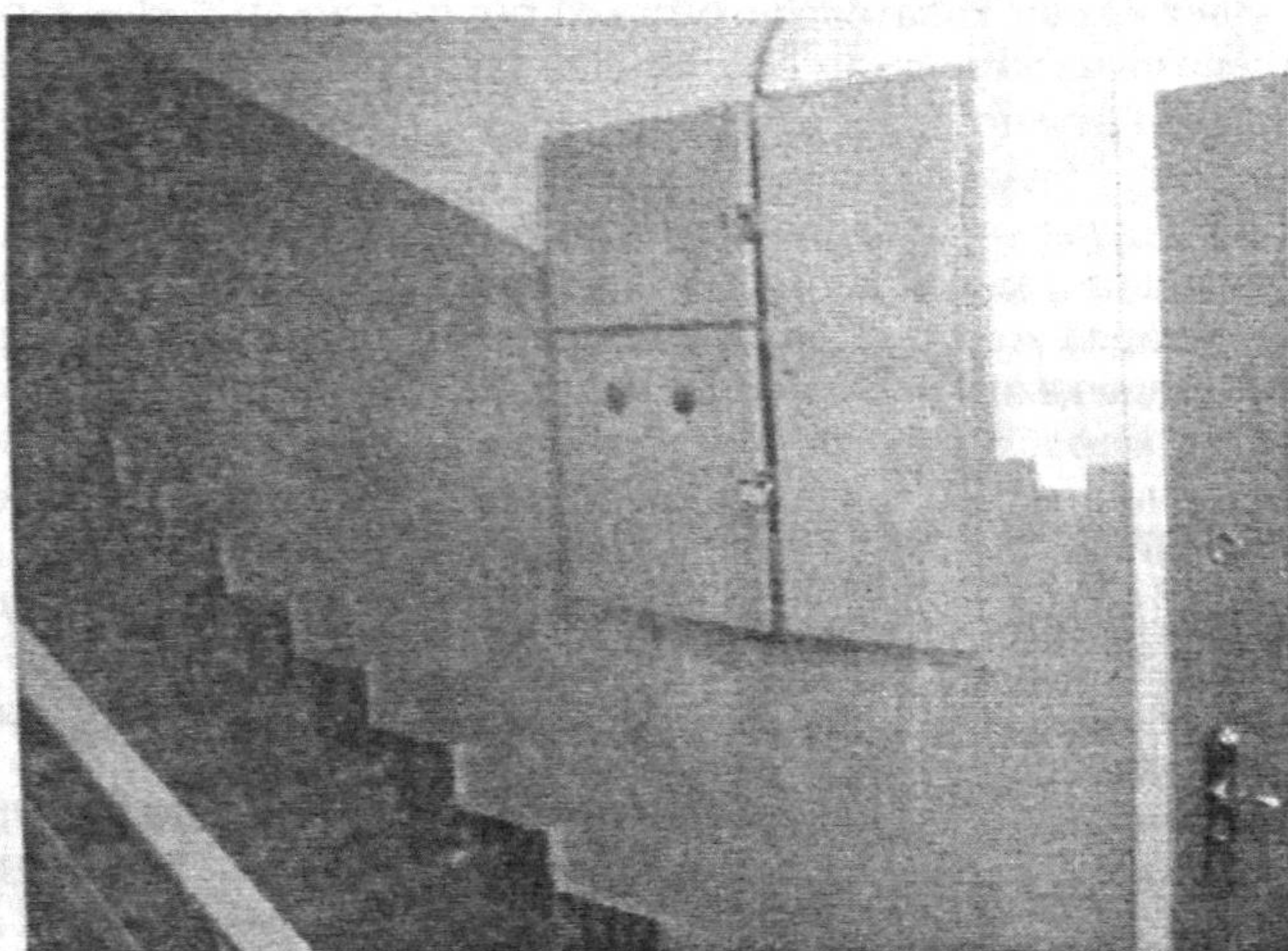
Ширкат ҳокимлик ҳамда маҳалла кўмитаси билан яқин ҳамкорликда иш олиб бормоқда. Ҳокимлик турар жой фонди сақланиши учун жавобгар, шу сабабли ширкатларнинг раислари ва ижрочи директорларини мунтазам равишда йиғилишга таклиф этиб туради. Аммо ҳокимликни кўпроқ қолоқ ХУЖМШлар қизиқтиради, уларга биринчи навбатда ёрдам бериш керакда, шу сабабли Х.Сувонов ва П.Тўра-хўжаевларга бундай тадбирларда тезгина жавоб берадилар, баъзан овора қилишнинг ҳожати йўқ деган фикрда уларни таклиф ҳам этмайдилар. Ҳокимликдагилар «Порлоқ йўл»да уйларга хизмат кўрсатиш юқори даражада эканлигини яхши билишади.

ХУЖМШ маҳалла кўмитаси билан биргаликда тадбирлар ўтказиб туради. Ҳашарлар, ҳамма жамул-жам бўладиган байрамлар ҳам шулар сирасига киради. Булар одамларни жипслаштиради, бир-бирларини янада яхшироқ билиб олишларига ёрдам беради. Байрамларда палов тортилади, бошқа ноз-неъматлар кўйилади. Мустақиллик кунига бағишланган тантананага мусиқачилар ансамблини ҳам

таклиф этишди. Одамларнинг шоду хуррамликларини кўрсангиз эди.

– «Порлоқ йўл» ширкатини ибрат қилиб кўрсатиш мумкин, – дейди **Ҳамза тумани ХУЖМШлар уюшмаси раиси Очил Мўминов.** – Бу ерда иситиш мавсумига тайёргарликни ҳаммадан илгари охирига етказишди. Яқинда ширкатда комиссия комплекс текширув ўтказди. Комиссия аъзолари томга чиқиб кўрдилар, ертўлаларни кўздан кечирдилар, йўлаклар, уйга таш худудлар қай ҳолатда эканлиги билан қизиқсиндилар, одамлар билан мулоқотда бўлдилар. Натижада ширкат ишига юқори баҳо бердилар.

Одамлар ҳаёт янада яхшироқ, қулайроқ бўлиши масъулиятини зиммага олишдан чўчимаган кишиларни ҳурмат қилишади, бинобарин уларга қараб

кўпчилик янада фаолроқ, аҳилроқ бўлишга, ташаббус кўрсатишга ҳаракат қилади, ўз уйининг чинакам соҳибига айланади. Хуллас, тўртовлон тугал бўлса, деганларидек ҳар қандай ишни рисоладагидек бажаришга шай туради.

Наталья ВИШНЕВСКАЯ,
«Ўзкоммунхизмат»
агентлигининг
матбуот котиби.

Хорижий тажриба

ЧИҚИНДИ ЁҚУВЧИ ЗАВОДЛАР ХУСУСИДА

Пойтахт минтақасида чиқиндиларни утиллаштириш усулларини Москва ҳукумати аъзолари ва эколог мутахассислар давра суҳбатида муҳокама қилишди. Пойтахт маъмурлари чиқиндиларни кўмиш ҳажмларини 4-5 баравар камайтириш вазифасини ўз олдиларига кўймоқдалар.

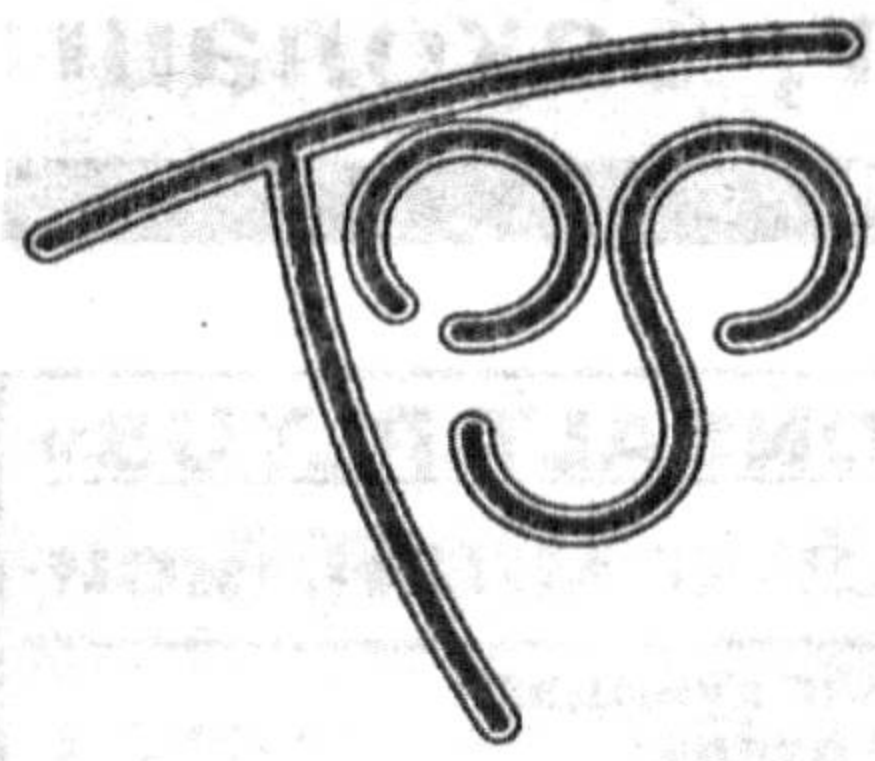
Ҳозирги вақтда 2009-2015 йилларга мўлжалланган шаҳар мақсадли дастури устида иш олиб борилмоқда, унга кўра кўмиладиган коммунал чиқиндилар ҳажми 82%дан 27-37%га қисқартирилиши керак, бундан ташқари ишлов берилмаган чиқиндилар полигонларда умуман тўплаб кўйилмайди. Дастур иккиламчи хом ашёдан фойдаланиш имкониятини кўзлаган ҳолда чиқиндини имкони борича бирламчи қайта ишлашни назарда тутаяди, бунда чиқинди ёқувчи заводларда қайта ишлаб бўлмайдиган чиқиндиларгина ёқилади, ёқиб бўлмайдиганлари эса кўмилади. Афсуски, «имкони борича бирламчи қайта ишлаш» тушунчаси аниқлаштирилмаган, бинобарин, чиқиндиларни алоҳида-алоҳида йиғишни ташкил этиш бўйича реал иш лойиҳа ташаббускорларини унчалик кўп ташвишга солмайди.

Москвада чиқинди ёқувчи заводларни қуриш масаласи гоятда мунозарали бўлиб қолмоқда, бироқ, давра суҳбати иштирокчилари таъкидлаганларидек, уларни қуриш зарур, буни жаҳон тажбираси ҳам тасдиқлайди. Бугунги кунда Москвада учта чиқинди ёқувчи завод бор, мисол учун, Токиода эса улар 39 та. Москва ҳукумати яна олтита шундай заводни қуришни режалаштирмоқда. Уларни қуриш муҳолифлари чиқиндиларни ёқиш атмосферага ва, пировард натижада, аҳолининг соғлиғига зарар етказишини таъкидлаётган бир вақтда лойиҳанинг химоячилари заводлар жаҳон тажрибасини ҳисобга олиб ва барча экологик меъёрларга риоя этган ҳолда қурилишини ва, бунинг устига, шаҳарни кўшимча энергия билан таъминлай олишини уқтирмоқдалар.

Эколог мутахассисларнинг фикрича, амалиётда Москвадаги янги барпо этилган чиқинди ёқувчи заводлар барча чиқиндиларни, шу жумладан ёқиш учун яроқсиз чиқиндиларни ҳам бирварақайига қабул қилади. Экологлар яқинда заводлар қурилишини бекор қилишни қўллаб-қувватлашга 100 мингдан зиёд имзо тўплашди.

Интернет тармоғи материалларидан.

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

ТОП

ЭНГ ЯХШИСИНИ ТОП!

«Норма маслаҳатчи» N 23 (204) 2009 йил 1 июнь

«SANAY» ҚК Хитой ва Италияда ишлаб чиқарилган юқори сифатли

КАФЕЛЬ

сотади, ўлчами 60x60, 45x45, 40x40

Буюртма бўйича Хитойдан ҳар қандай усқунани етказиб берамиз

Товар сертификатланган
Хизматлар лицензияланган

Тошкентдаги
омбордан сотилади

Тўлов – исталган
шаклда

Тошкент ш., Ҳамза тумани,
Султонали Машҳадий кўч., 210
(мўлжал – шампан винолари заводи).
Тел.: 269-44-66, факс 269-44-33,
Уяли +99893 375-56-58.
E-mail: sanay_uz@yahoo.com

Das Auto

Ташкилот бутун модель қаторини сотади

Тўлов – исталган шаклда

Омборда мавжуд

Товар сертификатланган

(+99890) 317-67-97, 320-50-00, (+99871) 140-00-61

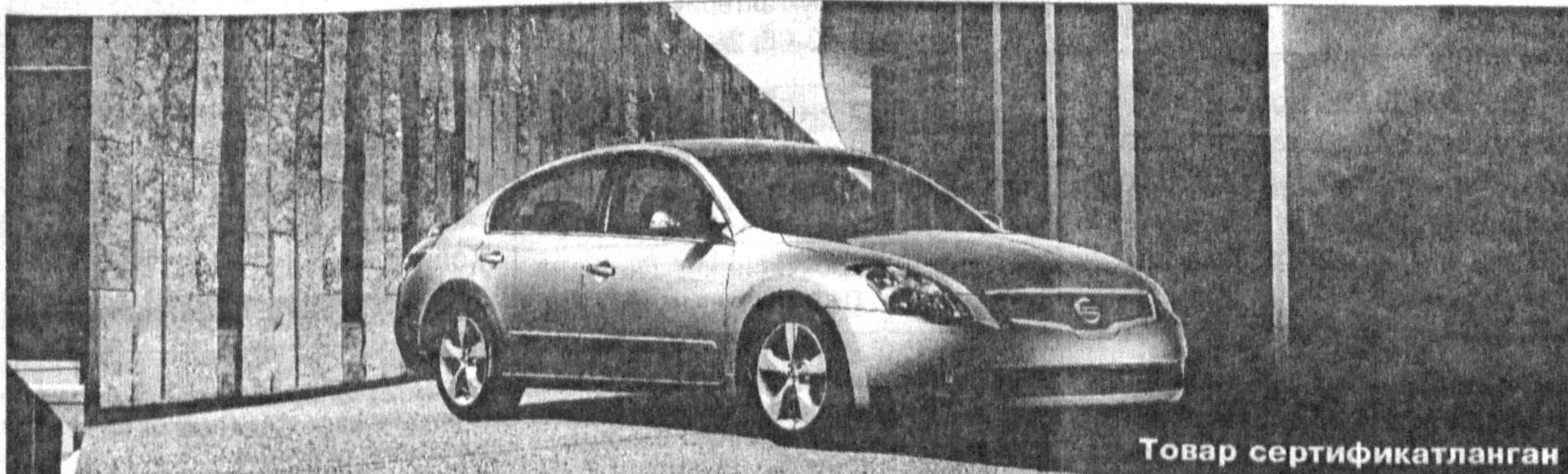
КОРПУСЛИ МЕБЕЛЬ

ТАНЛОВИНГИЗГА КўРА...
ШКАФЛАР, КУПЕ ШКАФЛАР,
ГАРДЕРОБЛАР, ОШХОНАЛАР
МЕБЕЛИ, ЁТОҚХОНАЛАР
МЕБЕЛИ, ОФИС МЕБЕЛИ,
МДФ ЭШИКЛАР

буюртмага тайёрлаш

Т.: 746-80-72
127-80-72

Товар сертификатланган

ALTIMA

Nissan Altima. Автомобилнинг юқори сифати, замонавий дизайни ва функционал имкониятлари жаҳон бозорида эътироф этилган. Тақомиллаштирилган "Ниссан Алтима" салонга ички безак берилиши ва функционал жиҳозланиши билан ажралиб туради.

Нархи 24 500\$ дан бошлаб* кафолат 1 йил ёки 20 000 км юриш + COVFA

Premium Auto 295 88 77

*Нархлар божхона тўловларини ҳисобга олмасдан кўрсатилган

SHIFT_the way you move

Ўзбекистондаги
Nissan расмий
дистрибьюторидан
маҳсус таклиф

«TOSOL-N» МЧЖ

АНТИФРИЗ ИШЛАБ ЧИКАРАДИ

Ички ёниш двигателлари учун
СОВУТУВЧИ СУЮКЛИК

СС МАРКАЛАРИ

*TOSOL-A30, A40, A85, TOSOL-AM концентрат. Ушбу маҳсулот этиленгликоль асосида тайёрланади, шунингдек ASTM D 3306-70 антифризи (АҚШ) аналогли ҳисобланади ва металлга энг кам коррозия таъсири кўрсатади. Товар миқдор хоҳишига қараб 5 кг, 20 кг лик идиш ва 200 литрлик бочкаларга қadoқланади.

Тўлов НАҚД ПУЛСИЗ ҲИСОБ-КИТОБ БУЙИЧА

Манзилимиз: Тошкент ш., Исмоил ота кўч., 1

Тел.: 300-64-14, 140-03-81, 268-14-26, 127-92-42

ЭНГ ЯХШИСИНИ ТОП!

237-51-83
237-47-20
237-47-05

Хизматлар лицензияланган

H4001-3

СУТКАСИГА 24 СОАТ

барча йўналишлар бўйича

АВИАЧИПТАЛАРНИ СОТИШ ВА БРОНЛАШ

М-4 мавзеси, 1-уй, 1-хонадон (мўлжал – Олой бозори,
«Ардус»нинг ўнг томонида, Гёте институти рўпарасида)

Тел.: 234-08-85, 732-01-92 (куну тун)

«YASMINA-TOUR»

ТАКЛИФ ЭТАДИ

ЭКЗОТИК ТУРЛАР, ГУРУХ БЎЛИБ ЧИҚИШ
Тибет, Непал, Япония, Бразилия, Куба, Африка мамлакатлари

ЭЛИТА ТУРЛАР

Болгария (Варна, Альбена, Золотие пески), Чехия (Прага, Карлови вари),
Туркия (Анталья, Бодрум, Мармарис), Малайзия (Пенанг о., Лангауи, Риданг),
Сингапур, Индонезия (Бали о.)

АРАБ МАМЛАКАТЛАРИ

Миср, Тунис (СПА)

РЕСПУБЛИКАМИЗДА ДАМ ОЛИШ ВА ДАВОЛАНИШ

Дам олиш уйлари: «Чорвоқ оромгоҳи», «Скай виллэж», «Биллтрсой»

ИССИҚҚУЛДА ДАМ ОЛИШ ВА ДАВОЛАНИШ

Автобус ва авиаучишлар, ёзги поезд жаталга кура

РЕСПУБЛИКА БЎЙЛАБ ЭКСКУРСИЯ ТУРЛАРИ

(КАСАБА УЎШМАСИ,
БОЛАЛАР, ИЖТИМОЙ)

Шаҳарлар: Тошкент, Самарқанд, Бухоро, Хива

Хизматлар лицензияланган

Авиачипталарни бронлаш ва сотиб олиш, визаларни расмийлаштириш,
меҳмонхоналарни бронлаш, транспорт хизматлари.

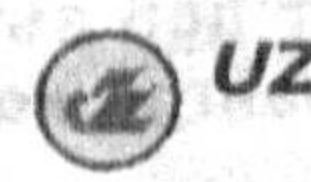
Тел.: 244-49-48, 244-51-28, факс 120-80-20

E-mail: info@yasminatour.uz, www.yasminatour.uz

Авиачипталар ВИЗАЛАР ТУРЛАР

150-38-38, 233-82-00

UZBEKISTAN
airways

TURKISH AIRLINES

AIR COMPANY
SCAT

S7
AIRLINES

АЭРОФЛОТ
Российские авиалинии

TRANSAERO
AIRLINES

МЕБЕЛЬ ТАЙЁРЛАШ

мактаб
офис
тиббиёт
металл каркада
ошхона буюртмага

тел./факс: (998 71) 244 86 31, 290 95 57. www.art-mebel.uz

УЙДАН ЧИҚМАЙ ТУРИБ РЕСТОРАН ТАНЛАНГ

www.restoran.uz

1C **FILOSOFIKA**

“1C:Предприятие 8” платформасида корхоналарни комплекс автоматлаштириш

- Ўзбекистон учун намунавий конфигурациялар:
  - 1C:Бухгалтерия 8
  - 1C:Иш ҳақи ва Ходимларни бошқариш 8
  - 1C:Савдони бошқариш 8
  - 1C:Ишлаб чиқариш корхонасини бошқариш 8
- Татбиқ этувчи лойиҳаларни малакали бошқариш
- Маслаҳатлар ва фойдаланувчиларни ўқитиш
- Якка тартибда ёндашув
- Сертификатланган мутахассислар

Тошкент ш., Навоий кўч., 18, 406-408-хона
(Еш томошабинлар театри рўнасида)
info@filosoftika.uz www.filosoftika.uz

Куйидаги телефонлар орқали bepул тақдимот маросимига буюртма бeринг:
(+998 71) 120-14-00
241-72-00, 241-73-00

1C:ПРЕДПРИЯТИЕ 8

1C:ПРЕДПРИЯТИЕ 8

- Корхоналар фаолиятини автоматлаштириш
- Намунавий конфигурацияларни жорий этиш
- Ихтисослаштирилган конфигурацияларни ишлаб чиқиш
- Ўрнатиш, ўқитиш, жойига чиқиш
- Бухгалтерия
- Иш ҳақи ва кадрлар
- Савдо ва омбор
- Солиқлар ва ҳисоботлар
- Ишлаб чиқариш ва хизматлар

150-17-60(61), 273-95-95, 273-30-18, 186-30-18

1C:ФРАНЧАЙЗИНГ UniSoft

Амалий дастурий таъминот бўйича комплекс хизмат кўрсатиш

• РҲЙХАТЛАР

Тошкент вилояти хўжалик судининг 2009 йил 28 апрелдаги 11-0909/4334(19)-сонли ҳал қилув қарорига асосан Ангрен шаҳридаги «Баҳор бинафша» уй-жой мулкдорлари ширкати (СТИР 205776251) банкрот деб эътироф этилган ва тугатишга доир иш юритиш бошланган. Навбатдаги кредиторлар йиғилиши 2009 йил 5 июнь соат 11.00 да Тошкент вилояти, Ангрен шаҳар ДСИ биноси, 3-қават, 39-хонада ўтказилади. Тел.: 663-11-45, 8-371-150 59-81.

Тошкент вилояти хўжалик судининг 2009 йил 13 апрелдаги 11-0924/4020-сонли ҳал қилув қарорига асосан Паркент туманидаги «Бойқораев Маҳкам» деҳқон хўжалиги банкрот деб

эътироф этилган ва тугатиш ишлар бошланган. Кредиторларнинг 2-йиғилиши 2009 йил 5 июнь соат 10.00 да Паркент туман ДСИ биноси, 2-қават, 4-хонада ўтказилади. Даъволар куйидаги манзилда қабул қилинади: Паркент тумани, Паркент шаҳри, О.Фарқотий кўчаси, 5-уй.

Тошкент шаҳар хўжалик судининг 2009 йил 20 майдаги 10-0911/3919-сонли ажримига асосан Чилонзор туманидаги «Komiiov Quruvchi» МЧЖни банкрот деб топиш бўйича иш очилган. Кредиторларнинг 1-йиғилиши 2009 йил 4 июнь соат 10.00 да Тошкент ш., Бунёдор кўчаси, 51а-уйда ўтказилади. Муваққат бошқарувчи этиб Ш.Шоҳидов тайинланган. Мазкур корхона юзасидан талаб ва тақлифлар Тошкент ш., Бунёдор кўчаси, 51а-уй

манзилига билдирилиши мумкин. Тел.: 276-98-22, 276-98-24.

Тошкент вилояти хўжалик судининг 2009 йил 18 майдаги 11-0906/6567(19)-сонли ажримига асосан Зангиота туманидаги хусусий тадбиркор «Ёқубов Равшан Рустамович» содда-лаштирилган тартибда банкрот деб иш юритиш учун қабул қилинганлиги муносабати билан кредиторларнинг 1-йиғилиши 2009 йил 25 май соат 11.30 да ўтказилди ва 2009 йил 1 июнь соат 16.00 да Тошкент вилояти хўжалик суди биносида суд мажлиси ўтказилади. Ушбу тадбиркорга алоқадор шахслар ва корхоналар 1 ой давомида ўз мурожаатларини куйидаги манзилга билдиришлари мумкин: Зангиота тумани, Эшонгузар Қ.Ф.Й., Охунбобоев кўчаси, 23-уй, Зангиота туман ДСИ биноси. Тел. 270-70-31.

ТАДБИРКОРЛИКНИ АХБОРОТ ЖИХАТДАН ҚўЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ «ЗАКОВАТ» ЖАМОАТ ҲОМИЙЛИК ФОНДИНИНГ 2008 ЙИЛДАГИ ФАОЛИЯТИ Тўғрисида Ҳисобот

1. Тадбиркорликни ахборот жихатдан қўллаб-қувватлаш фаолияти

«Zakovat» ТАЖҚҚЖХФ ўзининг уставда белгиланган мақсад ва вазифаларига мувофиқ 2008 йилда куйидаги йўналишлар бўйича тадбиркорликни ахборот жихатдан қўллаб-қувватлаш ишларини амалга оширди:

1. «Zakovat» фонди муассис ҳисобланган (бошқа давлат, жамоат ва хўжалик тузилмалари билан биргаликда) «Солиқ ва божхона хабарлари», «Налоговые и таможенные вести», «Банк ахборот-номаси», «Банковские ведомости» ва «Частная собственность» газеталарини чиқариш давом эттирилди.

2. Тадбиркорликни бутунжаҳон Интернет тармоғи орқали ахборот жихатдан таъминлашни омдалаштириш мақсадида кичик ва хусусий бизнес субъектлари учун bank.uz ва sugurta.uz янги лойиҳалари яратилди.

3. Савдо-саноат палатаси, «Ташаббус» республика кўрик-танлови ғолиблари, Бухгалтерлар ва аудиторлар уюшмаси, Аудиторлар палатаси, Бизнес фанлар ўқитувчилари уюшмаси, олий ўқув юртлари, вазириклар ва идоралар, ҳокимият органларига электрон ахборот-ҳуқуқий маълумотлар базалари bepул тақдим этилди. Бу Ўзбекистонда тадбиркорлик фаолиятини юритиш шарт-

шароитини тартибга солувчи ҳуқуқий ҳужжатлардан оммавий равишда фойдаланишни таъминлашга ёрдам берди.

4. Солиқ солиш, бухгалтерия ҳисоби ва шу каби мавзуларга оид адабиётлар кутубхоналар, олий ўқув юртларига bepул тарқатилди.

5. Олий ўқув юртларини юридик ва иқтисодий мутахассисликлар бўйича тугаллаётган талабалар ҳуқуқий маълумот базалари билан таъминланди.

6. Тадбиркорларнинг товарлар ва нархлар бўйича маълумотларни эркин олишлари таъминланди:

– Ўзбекистон Республикаси Вазирилар Маҳкамасининг 2003 йил 30 сентябрдаги 416-сон қарорига мувофиқ ДБҚ ва ТИАИСВ томонидан чиқарилаётган Нарх маълумотлари бюллетени тарқатилди;

– товар гуруҳлари бўйича маълумотлар базалари ва интернет сайтлари яратилди.

7. Солиқ маданиятини ошириш бўйича «Пойтахт» ахборот радиосида ахборот-реклама фаолияти олиб борилди.

8. Солиқ мавзусида телекўрсатувлар ташкил этишга кўмаклашиш.

II. «Zakovat» ТАЖҚҚЖХФнинг 2008 йил учун йиллик молиявий ҳисоботи ва амалда бюджет ижроси

01.01.2009 йилга қадар бўлган баланс

АКТИВ	МИНГ СўМ
Асосий воситалар:	
Дастлабки тикланиш қиймати	14489,3
Эскириш	12384,3
Қолдиқ қиймат	2105
Узоқ муддатли инвестициялар	30150
Ишлаб чиқариш заҳиралари	162732,2
Бошқа активлар	65276,7
Баланс активи бўйича жами	260263,9
ПАССИВ	
Устав капиталли	3000
Тақсимланмаган фойда	115,9
Фондинг асосий воситалари	2105
Шуьба корхоналардан мақсадли молиявий тушумлар	121831,2
Бошқа пассивлар	133211,8
Баланс пассиви якуни	260263,9

«Audit-Kim» аудиторлик ташкилоти МЧЖ Фондинг 2008 йил учун фаолиятини аудиторлик текширувидан ўтказди ва «Zakovat» ТАЖҚҚЖХФнинг молиявий ҳисоботи унинг 2008 йил 1 январдан 31 декабргача бўлган давр учун молиявий аҳолини тўғри акс эттиради ҳамда ушбу хўжалик юритувчи субъект томонидан амалга оширилган молиявий ва хўжалик операциялари Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги талабларига мувофиқ келди» деган хулосага келди.

Фонд харажатларининг умумий суммаси 229946,7 минг сўми ташкил этди, шу жумладан:

– маъмурий харажатлар – 15490,38 минг сўм;

– иқтисодий-ҳуқуқий мавзудаги босма маҳсулотларни bepул тарқатиш – 13 635,07 минг сўм;

– электрон ҳуқуқий тизимларни bepул тарқатиш – 200821,25 минг сўм;

Тадбиркорликни ахборот жихатдан қўллаб-қувватлаш «Zakovat» жамоат ҳомийлик фонди 2008 йилда тижорат фаолиятдан даромад олмаган. Устав фаолиятини амалга ошириш харажатлари устав вазифаларини амалга ошириш учун ажратмалар ҳисобидан қилинган.

Фонд 2008 йилда ихтиёрий эҳсонлар ва тадбиркорлик фаолиятдан даромад олмаган.

Ижрочи директор

М.ЗАЙНУТДИНОВ.

Иқтисодий-ҳуқуқий газетаси

НОРМА МАСЛАХАТЧИ

СОЛИҚЛАР
БУХГАЛТЕРИЯ
ҲУҚУҚ

БОШ МУҲАРРИР
ФАРҲОД КУРБОНБОВ

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ:
100000, Тошкент ш.,
Ҳ.Олимжон майд., 10а.
E-mail: sbxaxbor@mail.ru

ТАЪСИСЧИ «Norma Hamkor» МЧЖ

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида рўйхатга олинди.
Рўйхат рақами 0074.

Нашр учун масъул:
Нодир Алимов

Муаллифлар фикри доим ҳам тахририят нуқтаи-назарига мос келмайдими. Чоп этилган тавсиялар, тушунтиришлар, жумлалар, фактлар, статистик маълумотлар, реклама эълонларининг аниқлигига жавобгарлик материал муаллифи зиммасига юкланади.

Тахририят огоҳлантирадиги, газетамизда мавжуд ахборотдан фойдаланганлик, фойдаланмаганлик ёки мувофиқ равишда фойдаланмаганлик билан боғлиқ ҳар қандай ҳаракатлар ва/ёки оқибаатлар учун тахририят жавобгар эмас. Тахририят муштарийлар билан ёзишб туриш имкониятига эга эмас.

«Norma maslahatchi» да эълон қилинган материалларни тўлиқ ёки қисман кўчириб босиш, электрон ва бошқа манбаларда кўпайтириш, тарқатишга фақат «Norma» МЧЖ билан тузилган шартнома асосида йўл қўйилади.

Газета тахририят томонидан тайёрланган диапозитивлар ёрдамида «ТОПРИНТ» МЧЖ босмахонасида босилди (Тошкент ш., Миробод тумани, Толмарижон (Фетисов) кўч., 1/1).
Буюртма 121 Алди 5992. Вақоси келишилган нархда
Газета 2009 йил 29 майда соат 19.30 да топширилади.
ISSN 2010-5223